



Prof. Pietro Umberto Dini

Baltų filologijos saeculum mirabile

Knygoje „Aliletoescvr. Prie baltų kalbotyros ištakų: teorijos ir jų kalbinė aplinka XVI amžiuje“, šiomet išverstoje į lietuvių kalbą iš italų kalbos originalo (išleisto 2010 m.), dėmesio skiriama XVI amžiui – baltų kalbotyros *saeculum mirabile*, t. y. stebuklingajam šimtmečiui. Kodėl šis šimtmetis nusipelnė tokio pavadinimo? Dėl kelių priežasčių. Be abejo, todėl, kad tuomet buvo publikuoti pirmieji tekstai trimis baltų kalbomis. Ir tai gerai žinoma. Taip pat ir todėl, kad būtent tada plėtoti metalingvistinio pobūdžio moksliniai svarstymai ir tam tikras teoretizavimas. O apie tai apskritai mažiau žinoma.

Tokios teorijos yra vadinamosios ikimokslinės lingvistikos (t. y. sutartinai iki Franco Bopo 1816 m. „Über das Conjugationssystem...“ veikalo), o konkrečiai – XVI a. renesansinės paleokomparatyvistikos, tyrimo objektas. Minėtoje knygoje bandoma pateikti pirmąją sisteminę šių žinių apžvalgą.

Knygoje „Aliletoescvr“ atliktas tyrimas priklauso kalbotyros istoriografijai, tiksliau – baltų kalbotyros istoriografijai. Tai yra, kaip žinoma, bendrosios



Pietro U. Dini „Aliletoescvr. Linguistica baltica delle origini. Teorie e contesti linguistici nel Cinquecento“.

Livorno: Books & Company, 2010, 844 p.



Pietro U. Dini „Aliletoescvr. Prie baltų kalbotyros ištakų: teorijos ir jų kalbinė aplinka XVI amžiuje“. Į lietuvių kalbą išvertė Aušra Gataveckaitė.

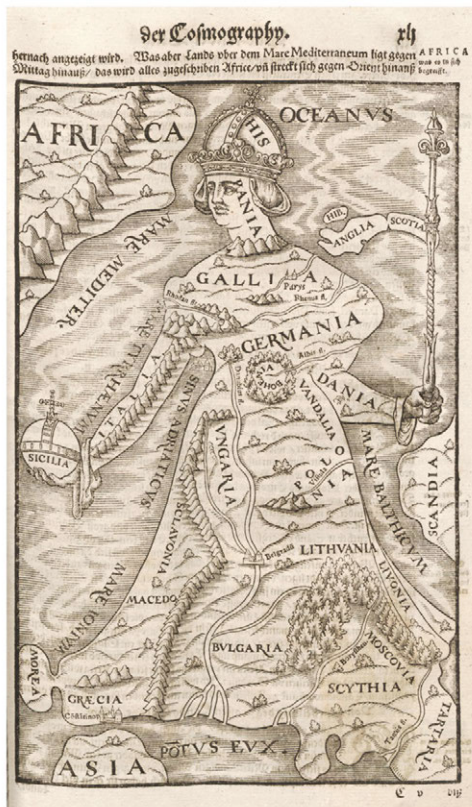
Vilnius: Lietuvos nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2023, 855 p.

lingvistinės istoriografijos tyrimų dalis. Verta priminti, kad lingvistinę istoriografiją būtina skirti nuo kalbų istorijos. Kadangi baltų kalbotyros istoriografijos sritis dar palyginti nauja, knygoje „Aliletoescvr“ sąmoningai įvedžiau vieną *ad hoc* sąlygą: baltų kalbotyros istoriografijos paleokomparatyvizmo ir prekomparatyvizmo laikotarpiais „duomenų“ (tikro kalbų išmanymo) nereikėtų griežtai skirti nuo „teorijų“ (nuomonių apie šias kalbas). Atvirksčiai, šių laikotarpių tyrimai turėtų remtis ir „duomenimis“, ir „teorijomis“, – tada jie bus naudingi tiek kalbų istorijai, tiek baltų kalbotyros istoriografijai. Šis reikalavimas kyla iš suvokimo, kad kalbinės ano meto teorijos rėmėsi tam tikru kalbų išmanymu, kuris buvo lemiamas pačiai teorijai, ir kad dažnai neįmanoma suprasti teorijos, jeigu neatsižvelgiama į tai, kiek jos autorius išmanė aprašomą kalbą. Neretai tokie duomenys dar būna nežinomi ir neskelbti, todėl kartais šios dvi tyrimo pusės gali paremti ir papildyti viena kitą.

Baltų kalbotyros istoriografijoje siūloma taikyti tokią preliminarią mažiausia trijų pagrindinių laikotarpių klasifikaciją: 1. Paleokomparatyvizmo kalbotyra. Ilgas pirmasis laikotarpis galėtų prasidėti nuo pirmųjų fragmentiškų žinių apie baltų tautas ir kalbas seniausiuose Rytų Europos aprašuose XIII amžiuje ir tęstis iki teorijų protrūkio, būdingo Humanizmui ir Renesansui XVI ir XVII amžiais. 2. Prekomparatyvizmo kalbotyra. Antrasis laikotarpis apima tarpinį nuo XVII a. pradžios iki XVIII a. pabaigos; tada išleistos pirmosios baltų kalbų gramatikos, tobulintos arba atmetos senosios ir siūlytos naujos teorijos. 3. Lyginamoji kalbotyra. Šiam laikotarpiui būdinga lyginamoji kalbotyra, kurios pradžia sutartinai siejama su jau minėtu F. Bopo veikalu ir kuri tebesitęsia iki mūsų dienų; šiuo laikotarpiu buvo iškeltas klausimas dėl baltų kalbų grupės vietos indoeuropiečių kalbų šeimoje (baltų-germanų)-slavų ir panašios teorijos).

Knygoje „Aliletoescvr“ atlikto tyrimo tikslas buvo atsekti pirmojo laikotarpio būdingas lingvistines teorines sampratas, jas aprašyti ir susisteminti.

Pagrindiniuose knygos skyriuose aptarti skirtingų autorių požiūriai į baltų kalbų kilmę. Knygoje išnagrinėtos



Pietro U. Dini knygos „Prelude to Baltic Linguistics: Earliest Theories about Baltic Languages (16th century)“

(Amsterdam-New York: Rodopi, 2014, 170 p.) **viršelyje panaudota Sebastiano Münsterio iliustracija „Karalienė Europa“, kurioje įvardijama Lietuva.**

Pagal „Cosmography oder Beschreibung aller Länder herrschafftenn und fürnemesten Stetten des gantzen Erdbodens“ (1588). Bavarijos valstybinė biblioteka, Miunchenas.

<https://doi.org/10.1632/S0030812923000172>

pagrindinės šios epochos teorijos: slaviškoji su savo variacijomis (1 sk.) ir jos ilyriškoji atmaina (8 sk.), ketveriopos kalbos teorija (*Linguagium quadripartitum*, 3 sk.), graikiškoji teorija apie prūsų kalbą (5 sk.), „lotynintojų“ lingvistika ir romėniškosios kilmės teorijos variantai (t. y. pusiau lotyniškasis ir neolotyniškasis), hebrajiškoji samprata (10 sk.). Be to, išnagrinėtos tokios susijusios temos: romėniškosios kilmės legenda (2 sk.), onomastinės sampratos apie Žemaitiją (4 sk.), kalbų įvairovė Livonijoje (6 sk.), ambrologijos veikalų žinios apie prūsų kalbą. Kiekvienas knygos skyrius baigiamas priedais, kuriuose pateikiama ištraukų iš originaliųjų tekstų, šaltinių palyginimo lentelių.

Tyrinėjimas baigiamas plačiu epilogu (11 sk.), kuriame parodoma baltų kalbų pažinimo Europoje dinamika (tam tikslui taip pat pateikiama nemažai gretinamųjų lentelių), apibendrinami kalbos kilmės aiškinimų (pvz., paremtų kalbos elementų įvairove, kalbų gadinimu, maišymu, kontaktais) ir etnonimų aiškinimų bruožai. Minėtos teorijos ar sampratos daugiausia aiškino genealoginius kalbų santykius ir buvo paplitusios daugelyje įvairių kronikų bei kitų (lotyniškų, vokiškų, rusiškų-rusėniškų, lenkiškų, itališkų ir kt. kalbomis parašytų) šaltinių.

Apskritai reikia pabrėžti, kad tiriamasis laikotarpis tyrėjui nėra palankus. Iš tikrųjų baltų paleokomparatyvizmo tarpsnio kalbotyros istoriografijos tyrėjas dažnai apsižiūri turįs mažai duomenų, o kartais – tik miglotas nuomones (ką jau kalbėti apie „klaidas“), perteiktas praėjusių šimtmečių autorių, negalėjusių gerai išmanyti baltų etnolingvistinių bruožų. Neatsitiktinai net kompetentingi baltistai lingvistinėms praeities idėjoms skyrė mažai dėmesio ir ne tik *ipso facto* ikimokslinėmis, bet net antimokslinėmis. Vis dėlto vadinamosios klaidos ir miglotos sampratos taip pat sudaro išmanymo ar mokslo dalį ir todėl neturėtų likti nenagrinėjamos.

O kas toliau? Tyrimas tik pradėtas. Jį būtų galima tęsti nagrinėjant tiek ankstesnę negu paleokomparatyvizmas laikotarpį, tiek vėlesnę, pradedant bent nuo XVII amžiaus

ir praplečiant chronologinį rėmą iki pat mokslinio komparatyvizmo laikų. Knygoje „Aliletoescvr“ ir viena, ir kita kryptis paliečiamos tik probėgšmais, o rimto darbo galėtų imtis kiti tyrėjai. Nauji tyrimai leistų: a) padėti pagrindus kuo išsamesniam ir tikslesniam teorijų bei nuomonių apie baltų kalbas, kai šios dar nebuvo pripažįstamos kaip savarakiška kalbų grupė, vaizdui susidaryti; b) geriau apibrėžti aplinkybes, kuriomis F. Bopas (ir kiti lyginamosios istorinės kalbotyros atstovai) į savo tyrimus įtraukė baltų kalbas ir c) atsekti vėlesnę teorijų apie šios kalbų grupės vietą indoeuropiečių kalbų šeimoje raidą. •

Prof. Pietro Umberto Dini,
LMA užsienio narys

LMA prezidento ir prezidiumo veikla

Paskutinis 2023-ųjų ketvirtis buvo intensyvus, Lietuvos mokslų akademijos (LMA) prezidentas Jūras Banys aktyviai dalyvavo įvairiuose posėdžiuose, susitikimuose, konferencijose ir kituose renginiuose.

LR Seimo Švietimo ir mokslo komiteto posėdžiuose aptarti aktualūs klausimai su LR švietimo, mokslo ir sporto ministru Gintautu Jakštu (11-15, 11-29, 12-20). Svarstyta dėl Mokslo ir studijų įstatymo pakeitimo ir papildymo (10-18, 11-08, 11-15, 11-29, 12-13), Švietimo (11-15, 11-20, 11-22, 11-29, 12-06, 12-15, 12-13), Atmintinų dienų (10-18, 11-08), Viešųjų pirkimų (11-08, 11-15), Sporto (12-06) įstatymų pakeitimų, LR Seimo nutarimų „Dėl Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos ateities vizija „Lietuva 2050“ patvirtinimo“ (10-09, 10-18), „Dėl Lietuvos mokslo, technologijų ir inovacijų ilgalaikės politikos vystymosi kryptių aprašo patvirtinimo“ (11-29, 12-08, 12-20) ir 2024 m. valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo (10-18, 10-25) projektų. Į posėdžius taip pat buvo įtraukti klausimai dėl Lietuvos muzikos ir teatro akademijos statuto keitimo (10-04), Gyvenimo įgūdžių programos įgyvendinimo (10-04), Europos universitetų aljansų projektų ir planuojamų rezultatų (10-25, 11-08), STEAM stiprinimo (10-25, 11-08), profesinio orientavimo sąvokos keitimo (11-15), kolegijų pertvarkos jų misijos bei naudingumo požiūriais (11-22), socialinės dimensijos įgyvendinimo (12-06), biurokratijos švietimo įstaigose mažinimo (12-06), įtraukiojo ugdymo (12-13) ir kiti.

Vyko ir LR Seimo Ateities komiteto posėdžiai. Vienas svarbiausių jų metu svarstytų klausimų – LR Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos mokslo, technologijų ir inovacijų ilgalaikės politikos vystymosi kryptių aprašo patvirtinimo“ projektas, dėl kurio LMA raštu pateikė savo pastabas bei siūlymus, pristatė savo poziciją gruodžio 22 d. posėdyje. J. Banys įsitraukė ne tik svarstant klausimus Ateities komiteto posėdžiuose, bet ir dalyvavo šio komiteto organizuotose diskusijose „Litvinizmas: kilmė, įtaka ir iššūkiai baltarusių ir lietuvių santykiams“ (10-02, 10-24), „Lietuva 2050: link kokie



Iš kairės: LMA viceprezidentas Zenonas Dabkevičius, buvusi EASAC prezidentė prof. Christina Moberg ir LMA prezidentas Jūras Banys. 2023 11 23. Z. Dabkevičiaus archyvo nuotr.

socialinio modelio einame?“ (10-04) ir „Vilnius – milijoninis miestas. Sportas, sveikata, infrastruktūra“ (10-18).

LMA vadovas taip pat dalyvavo 2014–2020 m. Europos Sąjungos fondų Investicijų veiksmų programos investicinių prioritetų uždavinių, skirtų investicijoms į mokslinius tyrimus ir studijas, valdymo komiteto posėdžiuose (10-02, 11-15), Laikinosios LR Seimo ir akademinės bendruomenės bendradarbiavimo grupės susitikime „Ekspertinio palyginamojo mokslo vertinimo rezultatai: poveikis Lietuvos mokslo ir aukštojo mokslo politikai“ (12-06).

Paskutinį 2023 m. ketvirtį stiprinti ir tarptautiniai ryšiai. Lapkričio 22–25 d. J. Banys kartu su LMA viceprezidentu Zenonu Dabkevičiumi vyko į Europos akademijų mokslo patariamąsios tarybos (EASAC) tarptautinį posėdį Briuselyje, kur mokslų akademijų, EASAC biuro nariai ir kiti kviestiniai svečiai aptarė EASAC nuveiktus darbus vykdamas įvairias programas, svarstė, kaip įtraukti jaunas akademijas

į EASAC veiklas, siekti glaudesnio EASAC narių bendradarbiavimo, stiprinti ryšius su kitomis mokslininkus telkiančiomis organizacijomis. Lapkričio 3 d. J. Banys, susitikęs su LMA viešėjusia Tarptautinės mokslų akademijų sąjungos (IAP) sekretoriato Vašingtone darbuotoja Sophia Nordt, aptarė IAP veiklas, 2025 m. planuojamą IAP generalinę asamblėją. Bendravo su į Lietuvą atvykusiais Europos branduolinių tyrimų organizacijos (CERN) ekspertų vizito programos dalyviais (10-19).

J. Banys buvo kviečiamas dalyvauti aukšto lygio priėmimuose: Taivaniečių atstovybės Lietuvoje vadovo Erico Huangto – 112-osioms Taivano nacionalinės dienos metinėms paminėti (10-06), J. E. Kazachstano Respublikos ambasadoriaus p. Timuro Urazayeva ir p. Asselės Urazayevaos – Kazachstano Respublikos dienos paminėti (10-25), LR užsienio reikalų ministro Gabrieliaus Landsbergio kvietimu – diplomatinės tarnybos dienos ir Lietuvos diplomatinė atstovybių vadovų metinio



Renginio, skirto Klaipėdos krašto metams, organizatoriai. Iš kairės: LMA viceprezidentas Zenonas Dabkevičius, akad. Domas Kaunas, LMA prezidentas Jūras Banys, Šilutės rajono savivaldybės meras Vytautas Laurinaitis, LR Seimo narys Zigmantas Balčytis, Klaipėdos universiteto doc. dr. Silva Pocytė, Šilutės rajono savivaldybės Kultūros poskyrio vedėja Vilma Griškevičienė ir LMA prezidiumo narys Rimvydas Petrauskas. 2023 11 28.

susitikimo proga (11-07), Rumunijos ambasados Lietuvoje – Rumunijos nacionalinei dienai paminėti (12-05), Vokietijos Bundestago narės p. Simonos Koß – atrankos pokalbių 2024 m. Tarptautinei Parlamento stipendijai gauti proga (12-07).

LMA vadovas dalyvavo pagerbiant studentus už jų akademinis ir sportinius pasiekimus: lapkričio 29 d. – renginyje, kurio metu J. E. LR Prezidentas Gitanas Nausėda apdovanojo konkurso „Geriausios 2022 m. disertacijos“ laureatus, gruodžio 19 d. – Lietuvos studentų sporto asociacijos organizuotoje 2023 m. geriausiųjų mūsų šalies universitetų studentų sportininkų pagerbimo šventėje.

Spalio 9 d. J. Banio vadovaujama delegacija (LMA viceprezidentas Z. Dabkevičius, Biologijos, medicinos ir geomokslų skyriaus pirmininkas Limas Kupčinskas, pirmininko pavaduotojas Vaidutis Kučinskas, Technikos mokslų skyriaus pirmininkas Gintautas



LMA prezidentas Jūras Banys duoda interviu kanalo „TVP Wilno“ reporteriui LMA kartu su Izraelio mokslų ir humanitarinių mokslų akademija suorganizuotoje tarptautinėje mokslinėje konferencijoje „Vilniaus žydų intelektualinis paveldas“. 2023 10 10.

Dzemyda ir kiti dalyviai) vyko į Punksą, kur susitiko su Punsko valščiaus viršaičiu Vytautu Liškausku, bendravo su lietuvių organizacijų ir įstaigų atstovais, lankėsi Dariaus ir Girėno pagrindinėje mokykloje, Punsko Kovo 11-osios licėjuje. Spalio 12 d. J. Banys dalyvavo LMA Technikos mokslų skyriaus išvažiuojamajame posėdyje Lietuvos kariuomenės Karinių oro pajėgų Aviacijos bazėje ir Ginkluotės ir technikos remonto depe Šiauliuose. Spalio 25 d. kartu su LMA viceprezidentu Z. Dabkevičiumi apžiūrėjo atnaujintas LMA Vrublevskių bibliotekos patalpas, į jų pristatymą atvyko LR Prezidentūros ir Vyriausybės atstovai, Seimo nariai ir kiti garbingi svečiai.

J. Banys tarė sveikinimo žodį ir pirmininkavo plenariniame posėdžiui spalio 10–11 d. LMA kartu su Izraelio mokslų ir humanitarinių mokslų akademija suorganizuotoje tarptautinėje mokslinėje konferencijoje „Vilniaus žydų intelektualinis paveldas“, buvo šios konferencijos organizacinio komiteto pirmininkas. Taip pat tarė įžangos žodžius seminaro „Zero PFAS Vilnius Roadshow“ („Be per- ir polifluoralkilintų medžiagų: transliacija iš Vilniaus“ 10-19), konferencijos „Dirbtinio intelekto technologijos medicinoje: tyrimai ir diagnostika“ (10-20), seminaro „Vilnius: laikas ir amžininkai“ dalyviams (10-24), tradicinės 45-osios Lietuvos nacionalinės fizikos konferencijos (10-25), poeto akad. Justino Marcinkevičiaus (1930–2011) pagerbimo vakaro (10-26), 125-osioms Lietuvos žvalgės, visuomenės veikėjos Marcelės Kubiliūtės gimimo metinėms skirto renginio (10-27), konferencijos „Biomedicinos mokslų naujienos“ (11-03), seminaro „Fundamentiniai mokslai – kardiologijai“ (11-09), tarptautinės konferencijos „Uždarų patalpų daržininkystė: technologijos ir iššūkiai“ (11-14), biotechnologijų miesto BIO CITY Vilniuje statybų pradžios renginio (11-16), diskusijos „Naujomis genominėmis technologijomis (NGT) gautų augalų veislių teisinė reguliacija – nauda ir iššūkiai“ (11-17), konferencijos „Iššūkiai gerovės visuomenei Lietuvoje: senėjimas, būstas, teritorinė nelygybė“ (11-22), renginio, skirto LR Seimo paskelbtiems Klaipėdos krašto metams (11-28), konferencijos

„Arkties tyrimai: klimato kaitos iššūkiai ir galimas Lietuvos mokslininkų indėlis“ (12-07) dalyviams.

LMA prezidentas dalyvavo akad. Eugenijaus Jovaišos parodos atidaryme bei knygos „Aisčiai. Radiniai“ pristatyme LR Seime (11-08), Europos olimpinių akademijų kongreso atidaryme (11-08), LMA Matematikos, fizikos ir chemijos mokslų skyriaus narių visuotiniame susirinkime (11-14), Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos 2024–2026 m. strateginių veiklos krypčių ir prioritetų tradiciniame pristatymo renginyje (12-07) ir kitur.

Spalio 11 d. J. Banys, susitikęs su portalo *Alfa.lt* ir žurnalo „IQ“ vyriausiuoju redaktoriumi Ovidijumi Lukošiumi, sutarė dėl bendradarbiavimo publikuojant akademikų parengtus mokslo populiarinimo straipsnius.

Parengė Evelina Baronienė,

LMA prezidento vyriausioji referentė

• • •

Spalio 10 d. LMA prezidiumo posėdyje akad. G. Dzemyda informavo, kad buvo įvertinti 2023 m. Kauno miesto mokslo premijos konkursui pateikti darbai. Prezidiumo nariai pritarė komisijos sprendimui siūlyti Kauno miesto savivaldybei skirti 2023 m. Kauno miesto mokslo premiją: humanitarinių ar socialinių mokslų srityje – architektūros istorikui profesoriui Vytautui Levandauskui už aktyvią ir kultūriškai inovatyvią mokslinę veiklą, jos įgyvendinimą Kauno mieste; fizinių, biomedicinos, žemės ūkio ar technologijos mokslų srityje – gydytojui otorinolaringologui profesoriui Virgilijui Uložui už novatorišką mokslinę idėją ir jos įgyvendinimą Kauno mieste.

Taip pat patvirtintos komisijos kandidatų į Lietuvos mokslų akademijos Jaunosios akademijos (LMAJA) narius pateiktoms paraiškoms įvertinti, pateikti kandidatai valstybės apdovanojimams bei pasiūlyti kandidatai apdovanoti LMA atminimo medaliai. Prezidiumo nariai pritarė Savanoriškos veiklos Lietuvos mokslų akademijoje organizavimo tvarkos aprašui bei akademiko Vytauto Gudelio atminimo lentos ant namo sienos Gynėjų g. 2, Vilniuje, pakabinimui.

J. Baniui informavus, kad susitiko su žurnalo „IQ“ ir portalo *Alfa.lt*

redaktoriumi Ovidijumi Lukošiumi, LMA prezidiumo nariai įsipareigojo bendradarbiauti su žurnalu „IQ“ ir portalu *Alfa.lt* viešinant LMA veiklą.

Gruodžio 5 d. LMA prezidiumo posėdyje priimtas nutarimas dėl LMAJA narių išrinkimo.

Z. Dabkevičius pristatė galutinę LMA narių visuotinio susirinkimo darbotvarkę. Patvirtintos LMA vardinių premijų – Simono Daukanto (istorija), Albino Rimkos (ekonomika), Vlodo Lašo (medicina), Juozo Dalinkevičiaus (geomokslai), Povilo Matulionio (miškotyra) – vertinimo komisijos bei Jaunųjų mokslininkų ir doktorantų geriausių mokslinių darbų konkursui pateiktų paraiškų vertinimo komisijos.

Pirmą kartą LMA Aukštųjų mokyklų studentų mokslinių darbų vertinimą kuruoja LMA Jaunoji akademija. LMAJA pirmininkė Ieva Plikusienė pranešė, kad į Aukštųjų mokyklų studentų mokslinių darbų vertinimo komisiją įtraukti visi LMAJA nariai. LMA prezidiumo nariai LMAJA teikimu patvirtino Aukštųjų mokyklų studentų mokslinių darbų vertinimo komisiją. Taip pat priimtas nutarimas apdovanoti akad. Leoną Valkūną ir akad. Antaną Žilinską LMA atminimo medaliais. Apsvarstytas LMA Vrublevskių bibliotekos prašymas dėl negyvenamųjų patalpų Gedimino pr. 3, Vilniuje, perdavimo neatlyginamai naudotis LMA Vrublevskių bibliotekai.

J. Banys informavo dėl 2023 m. lapkričio 23 d. Biologijos, medicinos ir geomokslų skyriaus organizuotoje 16-ojoje Lietuvos jaunųjų mokslininkų konferencijoje „Bioateitis: gamtos ir gyvybės mokslų perspektyvos“ Bendrosios biologijos sekcijoje diskusijų metu dalyvavusių akademikų galimai netinkamų pasisakymų. LMA prezidiumo nariai konstatavo, kad išsakytos mintys nebuvo pareikštos siekiant tyčia pažeisti lyčių lygybę ar įžeisti moterų garbę ir orumą, tačiau jos išsakytos netinkamai ir vertintinos kaip pažeidžiančios bendrus etikos ir moralės principus bei lyčių lygybę ir rekomendavo akademikams ateityje atsakingiau reikšti mintis, siekiant vengti galimų konstitucinių pagarbos žmogui, lyčiai ir visų asmenų lygybės principų pažeidimo. •

Parengė Lyda Milošienė,

LMA vyriausioji referentė

VISUOTINIAI SUSIRINKIMAI

Lietuvos mokslų akademijos narių visuotinis susirinkimas

Gruodžio 19 d. įvyko iškilmingas Lietuvos mokslų akademijos (LMA) narių visuotinis susirinkimas, kuriame dalyvavo ne tik akademijos nariai, bet ir svečiai: Lietuvos mokslo tarybos (LMT) pirmininkas prof. Gintaras Valinčius, Kauno miesto vicemeras Tomas Jarusevičius, savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotoja Eglė Andriuškienė, naujieji LMA Jaunosios akademijos nariai bei jos nariai, tampantys alumnais.

Renginio pradžioje tylos minute pagerbtas akademikų Evaldo Nekrašo ir Liudo Mažeikos atminimas. Vėliau LMA prezidiumas ir mokslų skyrių nariai sveikino pasižymėjusius akademikus ir LMA narius-sukaktuvininkus. LMA atminimo medaliais įvertinti akademikai Vincas Būda, Leonas Valkūnas, Antanas Žilinskas. LMA sveikinimo adresai skirti akademikams Antanui Andrijauskui (75), Povilui Poškui (75), Arvaidui Galdikui (60) ir Jurgiui Vilemui (85).

LMA prezidentas Jūras Banys ir Lietuvos Ignoto Domeikos draugijos prezidentas akad. Algimantas Grigelis įteikė du I. Domeikos atminimo medalius. Akademikas Vytautas Jonas Sirvydis apdovanotas už nuopelnus pasauliniam medicinos mokslui, žymius pasiekimus ir įtaką kardiologijos raidai, didį humanizmą. Akademikas Aivaras Kareiva – už pasaulinio lygio pasiekimus neorganinės chemijos srityje, lyderio įtaką aukštojo mokslo plėtrai, nuopelnus chemijos mokslo istorijai. A. Grigelis pridūrė, kad apdovanoti akademikai – ne pirmieji taip įvertinti asmenys. Laureatai yra tapę penkiolika asmenų, prisidėjusių prie mokslo istorijos plėtros ir garsinusių Lietuvos vardą užsienyje. Akad. V. J. Sirvydis inicijavo kelis leidinius. Vienas jų – „Širdis yra graži“. Be to, inicijavo ir paminklą gydytojui „Lozoriau, kelkis“. Akad. A. Kareiva išleido knygą „Nuostabūs cheminiai elementai pasaulis“. Be to, jis inicijavo skulptūros elektrochemijos mokslo pradininkui Teodorui Grotusui



Iš kairės: akademikai Aivaras Kareiva ir Algimantas Grigelis, LMA prezidentas Jūras Banys ir Biologijos, medicinos ir geomokslų skyriaus vyriaus. koordinatorė dr. Jadvyga Olechnovičienė.

statybą Žeimelyje – gyvenvietėje šalia buvusios žymiojo mokslininko laboratorijos Gedučių dvare. Tai didelis indėlis ženklinant Lietuvos kultūrą.

J. Banys padėkojo susirinkusiems akademikams, prisidėjusiems prie kilnaus tikslo – rinkti lėšas, už kurias nupirkti du serveriai Ukrainos nacionalinei mokslų akademijai. Prisimindamas reikšmingus besibai-giančių metų įvykius, LMA prezidentas paminėjo, kad jau yra renovuota LMA Vrublevskių bibliotekos saugykla, dabar vyksta senojo pastato renovacija. Metai buvo turiningi. Jis atkreipė dėmesį į išskirtinį įvykį – Mokslų akademijoje organizuotą tarptautinę konferenciją „Vilniaus žydų intelektualinis paveldas“. Be to, pavyko susitarti su Vilniaus miesto savivaldybe dėl Vilniaus miesto mokslininko premijos įsteigimo. Du laureatus nominuos Mokslų akademija. Jie galėtų pelnyti pinigines premijas ir šv. Kristoforo statulėles.

Renginyje buvo pagerbti 2023 m. Kauno miesto mokslo premijos laureatai. Kauno miesto vicemeras T. Jarusevičius savo kalboje pabrėžė: „Jūsų darbai yra būtent ta varomoji jėga, nešanti šviesą, pažinimo ir atradimo

džiaugsmą. Nuolatinis pažangos siekis – būtina sąlyga šiuolaikiško miesto augimui ir modernios valstybės vystymuisi. Kitąmet laukia išskirtinis įvykis – Kaune atsivers mokslo muziejus „Mokslo sala“ durys. Būsime pirmieji šio centro svečiai. Itin malonu, kad šio mokslo muziejus idėja, jo ištakos yra Lietuvos mokslų akademijoje. Todėl Kaunui yra garbė tęsti gražią tradiciją, įteikiant miesto mokslo premijas. Tebūnie jums 2024-ieji „kaunastiški“ metai: kupini energijos, ambicijų, tikslų.“

Vertinimo komisijos pirmininkas akad. Gintautas Dzemyda paskelbė komisijos siūlymą humanitarinių ir socialinių mokslų srityje premiją skirti Vytauto Didžiojo universiteto (VDU) architektūros istorikui prof. habil. dr. Vytautui Levandauskui už aktyvią, kultūriškai inovatyvią veiklą, jos įgyvendinimą Kauno mieste. Fizinių, biomedicinos, žemės ūkio ar technologijos mokslų srityje įvertintas Lietuvos sveikatos mokslų universiteto (LSMU) gydytojas otorinolaringologas prof. habil. dr. Virgilijus Ulozas už novatorišką mokslinę idėją ir jos įgyvendinimą Kauno mieste.

Prof. V. Levandauskas, dėkodamas už įvertinimą, prisiminė, kad yra ketvirtos kartos kaunietis. Jaunystėje dirbant gidu jam kilo klausimų, kodėl Kauno senamiesčio gatvės tokios siauros ir kreivos. Kodėl bažnyčių bokštai tokie banguoti. Žinių troškimas atvedė į architektūros istoriją. Tai yra tikra atradimų jūra. Joje galima atrasti ne tik tai, kas matoma fasaduose, bet ir tai, ko nesimato. Jį itin domino nepaliestas mūras, vedė siekis pamatyti pirmąsias konstrukcijas ir pažinti architektūrą techniškai. Todėl ieškojo formos ir konstrukcijos sąsajų. V. Levandausko knyga „Lietuvos mūro istorija“ pelnė Lietuvos mokslo premiją. Naujausia knyga – apie LDK architektūrą. Laureatas prisipažino norįs sukurti dar kažką „lokalaus“ – pvz., apie Kauno architektūros vaizdą ikonografiniuose šaltiniuose. Baigdamas padėkojo VDU rektoriui už pasitikėjimą iškeliant jo kandidatūrą premijai, LMA – už darbų ekspertavimą. Dėkojo ir Kauno m. savivaldybei, sukūrusiai metų pabaigoje dar vieną šventę, kur pagerbiami Kauno mokslininkai.

Prof. V. Ulozui padėkos kalboje kilo asociacija su „Oskaru“ teikimais. Todėl jis dėkojo už teisingą komisijos sprendimą, Kauno miestui – už gautą premiją, *alma mater* LSMU – už pasitikėjimą ir šeimai – už palaikymą. Laureato moksliniai darbai skirti pacientams, sergantiems gerklų ligomis. Tyrimai apima balso analizę, naudojant dirbtinį intelektą ir kitas modernias technologijas, biožymenų paiešką gerklų vėžio diagnostikai ir gydymui.

Apie Lietuvos mokslo ir studijų institucijų vertinimą bei perspektyvas pranešimą skaitė LMT pirmininkas dr. G. Valinčius. Tokie vertinimai lemia Lietuvos mokslo institucijų finansavimą. Jo manymu, Lietuva turi vieną geriausių mokslo tyrimų finansavimo sistemų, kurioje rezultatai susiejami su finansavimu. Atliekamas palyginamasis, kokybinis vertinimas (kartą per penkerius metus) ir kasmetinis kiekybinis vertinimas. Pirmąjį atlieka tarptautinės ekspertų grupės. Šiomet baigtas palyginamasis ekspertinis 2018–2022 metų vertinimas. Institucijos taip pat galėjo pareikšti savo nuomonę, diskutuoti dėl vertinimų. Apeliacinį procesą atliko jungtinė komisija, kur irgi dalyvavo LMT. Vertinama buvo mokslo kokybė, mokslo ir technologijų eksperimentinės plėtros (MTEP)



Iš kairės: LMA Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus vyriaus. koordinatore Reda Daukšienė, akad. Gintautas Dzemyda, prof. habil. dr. Vytautas Levandauskas, Kauno miesto vicemeras Tomas Jarusevičius, savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotoja Eglė Andriušienė.



Iš kairės: akademikai Gintautas Dzemyda, Rimantas Benetis, prof. habil. dr. Virgilijus Ulozas, Kauno miesto vicemeras Tomas Jarusevičius, savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotoja Eglė Andriušienė, LMA prezidentas Jūras Banys.

socialinis ekonominis efektas ir MTEP perspektyvumas. Vertinime dalyvavo 28 universitetai ir mokslinių tyrimų institutai, kuriuos vertino 113 ekspertų iš Liverpulio, Sorbonos, Kembridžo, Helsinkio, Barcelonos ir kitų universitetų. Vertinimas truko daugiau nei metus. Buvo gauti iš esmės panašūs, geri rezultatai. Tarp lyderių: VU, VDU, KTU, LSMU, LMTA ir kiti. Stipriausiomis mokslo sritimis pripažintos biochemija, biologija, medicina, psichologija, filosofija, menotyra, sociologija ir nemažai kitų. Silpniausiai vertinamos

institucijos, kur dirba mažos tyrėjų grupės. Taigi, kritinė tyrėjų masė labai svarbi, norint gauti pozityvų įvertinimą.

Šis vertinimas lemia 70 proc. viso institucijų finansavimo. Likę 30 proc. priklauso nuo kasmetinio kiekybinio vertinimo. G. Valinčius sakė, kad LMT ateityje sieks dar labiau įsigilinti į vertinimo proceso aspektus, stiprins bendravimą su aukštųjų mokyklų ir mokslo institutų vadovais. Minėjo, kad sausio 16 d. bus organizuojamas vertinimo viešinimo renginys, į kurį kviečiami ekspertų komisijų vadovai tam, »»

kad išgirstume tiek vertinamųjų, tiek ekspertų nuomonę ir patobulintume būsimą vertinimo procesą 2028 metais.

Akad. Sigitas Tamulevičius klausė, kaip buvo bendraujama su ekspertais: ar jie atsakė į klausimą, buvo pasirošę objektyviai vertinti? Pranešėjas patvirtino, kad ekspertai buvo instruktuojami, buvo iš anksto vertinami pagal savo patirtis ir kompetencijas. Akad. G. Dzemyda papriekaištavo LMT, kad dėl tokios vertinimo sistemos ir rezultatų gali būti sužlugdytos kai kurios doktorantūros. G. Valinčius atsakė, kad LMT įgyvendina mokslo politiką. Vertinimo tvarka patvirtinta ministrės įsakymu, todėl tikrai nesiekama ką nors žlugdyti. Be to, LMA irgi gali paveikti Vyriausybės sprendimus.

Šiomet jau šeštą kartą buvo išrinkta dešimt naujų LMA Jaunosios akademijos (LMAJA) narių. Jų sąrašą ir pasiekimus tribūnoje skelbė viceprezidentas Z. Dabkevičius. Išrinktiems LMA jaunesiems akademikams nario ženklus ir pažymėjimus įteikė LMA prezidentas su viceprezidentu. LMAJA nariais tapo: Humanitarinių ir socialinių mokslų skyriuje – dr. Irma Budginaitė-Mackinė (socialiniai mokslai, sociologija, VU) ir dr. Rasa Nedzinskaitė-Mačiūnienė (socialiniai mokslai, edukologija, VDU); Matematikos, fizikos ir chemijos mokslų skyriuje – dr. Julius Vengelis (fizika, VU) ir dr. Aleksej Žarkov (chemija, VU); Biologijos, medicinos ir geomokslų skyriuje – dr. prof. Andrej Spiridonov (geologija, VU) ir dr. Milda Stankevičiūtė (ekologija ir aplinkotyra, Gamtos tyrimų centras); Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriuje – dr. Juozas Grigas (veterinarija, LSMU) ir dr. Rūta Sutulienė (agronomija, LAMMC); Technikos mokslų skyriuje – dr. Gintarė Kručaitė (medžiagų inžinerija, KTU) ir dr. Arvydas Rimkus (statybos inžinerija, VILNIUS TECH).

Dešimt LMAJA narių, išrinktų 2019 m., savo kadencijos pabaigoje apdovanoti už indėlį į LMAJA veiklą, atstovaujant Lietuvos jaunųjų mokslininkų interesams, telkiant mokslininkus kūrybinei, mokslinei ir ekspertinei veiklai, keliant mokslo prestižą ir kuriant pažangią Lietuvą: LMA prezidiumo padėkas gavo dr. Tomas Petreikis, dr. Vytautas Rinkevičius, dr. Aldona Balčiūnaitė, dr. Jevgenij Chmeliov, dr. Giedrius Gasiūnas, dr. Jurgita Skiecevičienė, dr. Rita Armonienė, dr.



Lietuvos mokslo tarybos pirmininkas prof. Gintaras Valinčius.

Aleksandr Novoslavskij, dr. Remigijus Paulavičius ir dr. Gediminas Stankūnas.

Renginio pabaigoje muzikinę programą atliko trio „Grazioso“: Joana Gedmintaitė (sopranas), Viktorija Marija Zabrodaitė (fleita), Šviesė Čepļauskaitė (fortepijonas). Programos vedėja Irena Žilinskienė sakė, kad „Kalėdų šventė visų pirma yra mūsų vidinė būsena, kurią galime susikurti patys: Kalėdos yra mūsų širdyse.“ Būtent tokią nuotaiką atspindėjo trio atliekami virtuoziniai muzikiniai linkėjimai.

Baigdamas susirinkimą, LMA prezidentas J. Banys palinkėjo visiems gražių ir prasmingų švenčių, naujų siekių ir jų sėkmingo įgyvendinimo 2024-aisiais metais. •

Parengė dr. Rolandas Maskoliūnas, vyr. specialistas ryšiams su visuomene



Nauji LMA Jaunosios akademijos nariai su LMA vadovais.



Iš kairės: trio „Grazioso“ – Viktorija Marija Zabrodaitė (fleita), Šviesė Čepļauskaitė (fortepijonas), Joana Gedmintaitė (sopranas).

RENGINIAI – KONFERENCIJOS – AKADEMINIAI SKAITYMAI

Veterinarijos kongresas



LitVet 2023

Lapkričio 10–11 d. Lietuvos sveikatos mokslų universiteto (LSMU) Veterinarijos akademijoje įvyko veterinarijos kongresas „LitVet2023“, kurį organizavo Lietuvos veterinarijos gydytojų, Lietuvos smulkių gyvūnų veterinarijos gydytojų ir Veterinarijos farmacijos asociacijos kartu su Valstybine maisto ir veterinarijos tarnyba, Lietuvos sveikatos mokslų universitetu ir Lietuvos mokslų akademija (LMA). Tai trečiasis tokio pobūdžio švietėjiškas mokslo renginys. Veterinarijos sektoriuje priskaičiuojama daugiau kaip 2 tūkst. specialistų, tačiau jų dar trūksta.

Plenarinėje kongreso sesijoje pasiskaitė Veterinarijos gydytojų asociacijos prezidentas prof. Audrius Kučinskas, LMA tikrasis narys Henrikas Žilinskas (*šių eilučių autorius*), LSMU Veterinarijos akademijos kancleris LMA tikrasis narys Mindaugas Malakauskas, kiti svečiai. Pranešimą „Veterinarinė alergologija: praeitis, dabartis, ateitis“ skaitė Lietuvos alergologų ir klinikiškių imunologų draugijos prezidentė doc. dr. Jūratė Staikūnienė-Kozonis. Dr. Vytautas Ribikauskas kalbėjo apie ES gyvūnų augintinių politiką ir specializuotų organizacijų veiklą. Atskirose sekcijose abi dienas pranešimus skaitė

mokslininkai iš Estijos, Vokietijos, Italijos, Slovėnijos, Prancūzijos, taip pat mokslininkai iš LSMU Veterinarijos akademijos, farmacijos bendrovių atstovai. Skaityti įvairūs savito stiliaus pranešimai, skirti aktualioms veterinarijos aspektams aptarti.

Kongreso atidarymo dieną įvairios veterinarijos farmacijos bei pašarą gaminančios bendrovės parodoje pristatė savo produktus, teikė konsultacijas kongreso dalyviams. •

Akad. Henrikas Žilinskas

Gerovės visuomenė Lietuvoje

Lapkričio 22 d. Mokslų akademijoje įvyko LMA Humanitarinių ir socialinių mokslų skyriaus (HSMS) ir Lietuvos socialinių mokslų centro Sociologijos instituto (LSMC SI) organizuota mokslinė-praktinė konferencija „Iššūkiai gerovės visuomenei Lietuvoje: senėjimas, būstas, teritorinė nelygybė“.

Konferencijos tikslas – stiprinti mokslininkų, politikų ir praktikų bendradarbiavimą atliepiant į aktualius iššūkius Lietuvos visuomenės raidai. Šių metų konferencijos temas padiktavo kai kurie Lietuvoje vykstantys procesai, keliantys iššūkių gerovės visuomenės stiprinimui. Vieni didžiausių iššūkių Lietuvos valstybės socialinei ir ekonominei raidai – gyventojų demografinio senėjimo pasekmės, gyventojų apsirūpinimo būstu sunkumai ir netolygi regionų plėtra. Tai veikia skurdo, socialinės nelygybės, atskirties paplitimą įvairiuose visuomenės segmentuose bei skatina visuomenės poliarizaciją. Minėti procesai veikia Lietuvos visuomenės ekonominę ir socialinę raidą, tad reikalauja viešojo sektoriaus institucijų (socialinės apsaugos, švietimo, sveikatos ir kt.) modernizavimo.

Lietuvos socialinė politika yra įžengusi į raidos etapą, kai svarbu



Iš kairės: konferencijos vedėjas Sociologijos instituto Regionų ir miestų tyrimų skyriaus vadovas prof. dr. Donatas Burneika, LMA prezidentas Jūras Banys, akad. Arvydas Virgilijus Matulionis ir prof. dr. Meilutė Taljūnaitė.

užtikrinti ne tik šios politikos stabilumą, tvarumą, bet ir plėtrą, reaguojant ir į naujus visuomenės raidos iššūkius. Į šių iššūkių ir jų įveikos būdų aptarimą įsitraukė ne tik akademinė bendruomenė, bet ir politinių ir nevyriausybinių institucijų atstovai.

Sveikinimo žodžius konferencijos dalyviams tarė LMA prezidentas

Jūras Banys, LSMC direktorius prof. dr. Boguslavas Gruževskis, LSMC SI vadovas dr. Andrius Marcinkevičius. Dr. Sarmitė Mikulionienė (*šio teksto autorė*) perskaitė pranešimą „Vyresnio amžiaus žmonės Lietuvoje: nepriklausomi, dalyvaujantys, globojami, realizavę save ir orūs?“. Remdamasi Jungtinių Tautų principais ji atskleidė Lietuvos

vyresnio amžiaus žmonių padėtį. Jie susiduria su įvairiomis kliūtimis ir apribojimais, jų lūkesčiai gyventi sveikai, prasmingai ne visada patenkinami. Remiantis mokslininkės atliktais tyrimais, ypač nepalanki padėtis yra tu vyresnio amžiaus žmonių, kurie turi mažiau išteklių. Tad labai svarbu pažinti senatvės patirtis, siekiant sukurti pažangius šių problemų sprendimo būdus. Vida Greičiuvienė, visuomeninės organizacijos „Senjorų pasaulis“ vadovė, pranešime „Drauge pažinkime pasaulį ir save“ atskleidė organizacijos tikslus, supažindino su veiklos kryptimis, pasiekimais įtraukiant vyresnio amžiaus žmones į jiems prasmingas pažinimo ir socializacijos veiklas.

Dr. Jolanta Aidukaitė (LSMC SI) skaitė pranešimą „Būstas kaip socialinė teisė“. Mokslininkė atkreipė dėmesį, jog tai suprantama kaip valstybės įsipareigojimas suteikti įperkama ir kokybišką būstą kiekvienam gyventojui, nepaisant jo pajamų. Ji pabrėžė, kad būstas vis labiau suvokiamas kaip investicija ir prekė, o valstybės atsakomybė užtikrinti orų būstą kiekvienam mažėja. J. Aidukaitė kėlė klausimus, kokios priemonės leidžia užtikrinti visų gyventojų būsto poreikį: valstybinis / socialinis / būstas mažesne kaina; būsto pašalpos, kitos išmokos (pensijos, socialinės pašalpos); subsidijos statytojams ir pirkėjams; saugios nuomos užtikrinimas bei būsto nuosavybė be paskolos, kuriai netaikomas joks mokestis.

Būsto politikos temą toliau plėtojo LR socialinės apsaugos ir darbo viceministras Martynas Šiurkus, parengęs pranešimą „Parama būstui ir paskatos dirbti“. Viceministras atskleidė valstybės vykdomos būsto politikos iššūkius, sėkmes ir nesėkmes, kalbėjo apie ateities perspektyvas.

Konferencijos temų ratą užbaigė dr. Rūta Ubarevičienė (LMA Jaunoji akademija, LSMC SI), atverdama trečiąją temą apie regionų raidą. Pranešime „Lietuvos gyventojų geografija: naujausios kaitos tendencijos miestuose ir regionuose“ ji pabrėžė, kad jau kelis dešimtmečius vykstantis gyventojų skaičiaus mažėjimas šalies mastu lydimas didėjančių regioninių skirtumų. Dėl to iš esmės keičiasi Lietuvos apgyvendinimo sistema: tolesnio augimo potencialą turi tik trys didieji miestai ir jų regionai, o kaimiškų regionų traukiamasis yra neišvengiamas procesas, kuris ir toliau



Iš kairės: Lietuvos socialinių mokslų centro Sociologijos instituto vadovas dr. Andrius Marcinkevičius, LMA Jaunosios akademijos narė dr. Rūta Ubarevičienė ir dr. Donatas Burneika.

tęsis. Regioninių skirtumų augimą Lietuvoje daugiausia lemia gyventojų vidaus migracija. Anot mokslininkės, didžiųjų miestų regionuose nerimą kelia didėjanti segregacija – gyventojai susiskirsto erdvėje pagal socialinę, ekonominę, tautinę ar kitą statusą, didinant socialinę atskirtį mieste.

Akad. Arvydas Virgilijus Matulionis (LMA HSMS, LSMC SI) pranešime „Iššūkiai socialinės struktūros formavimuisi“ aptarė įvairių socialinių struktūrų formavimosi iššūkius karo Ukrainoje kontekste. Akademikas apžvelgė karo žmogiškuosius nuostolius, žalą gamtai, pabėgėlių likimus ir tai, kaip karas destruktiviai pakeitė nusistovėjusias demografinės struktūras Ukrainoje. Jis priminė Lietuvos pastangas kovoti su nelegaliai valstybės sieną kertančiais migrantais ir nurodė į plintančius prekariato reiškinius. Apie valstybės gerovę iki šiol buvo sprendžiama pagal vidurinėsios klasės gausą, bet dabar šis rodiklis nebetinkamas. Todėl akademikas pasiūlė naują visuomenės struktūravimą į klases schemą: galios, specialistų, paribio ir užribio klasė. Jis numato, kad visuomenės gerovę užtikrina specialistų klasė.

Remiantis konferencijos metu skaitytais pranešimais bei diskusijomis, kiekvienai konferencijos temai buvo suformuluotos kelios rekomendacijos, pateikiamos čia toliau.

Dėl demografinio senėjimo ir vyresnio amžiaus žmonių gerovės: Lietuvos gyventojų demografiniam potencialui esant nepalankiam, politikos formuotojams ir vykdytojams svarbu siekti, kad būtų įgyvendinamas kompleksinis

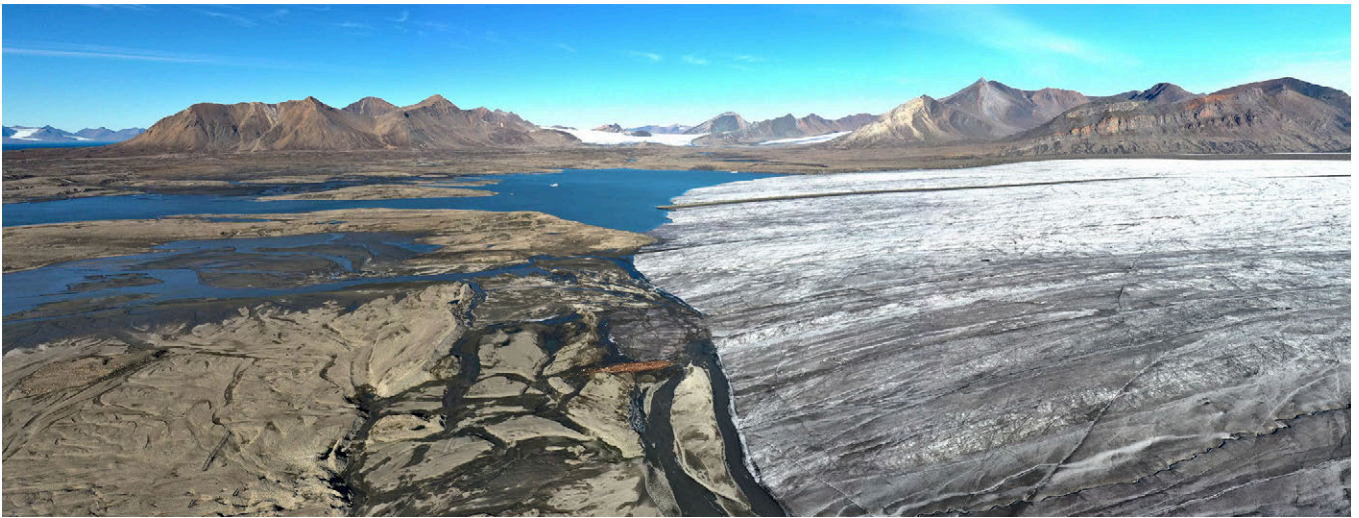
politikos priemonių spektras, veikiantis šiuos rodiklius; reikia tobulinti Valstybės duomenų agentūros duomenų rinkimo ir kaupimo metodikas taip, kad suinteresuotiesiems profesionalams būtų prieinami kuo detalesni neagreguoti statistiniai duomenys; valstybėje svarbu vykdyti visapusišką Lietuvos vyresnio amžiaus žmonių gerovės stebėseną, remiantis Jungtinių Tautų principais vyresnio amžiaus žmonių atžvilgiu.

Rekomendacijos apsirūpinimo būstu klausimais: siekdami užtikrinti teisę į būstą, turime remti valstybinio / socialinio būsto sektoriaus plėtrą; svarbu didinti nuomos rinkų reguliavimą, stiprinti nuomininko teisių apsaugą; skatinti ir remti gyventojų iniciatyvas būsto srityje.

Rekomendacijos gyventojų pasiskirstymo regionuose kaitos klausimais: šalies teritoriniai netolygumai didės toliau, todėl strateginis planavimas ir išteklių paskirstymas turi būti vykdomas atsižvelgiant į tolesnį regionų augimo ir traukimosi potencialą; regionų raidos procesai yra kompleksiniai, juos sudėtinga paveikti, tačiau žinant tendencijas galima racionaliau adaptuoti regionų žmogiškuosius ir infrastruktūros išteklius; regioninės politikos įgyvendintojai ir miestų planuotojai turėtų atkreipti dėmesį į nerimą keliančius gyventojų segregacijos procesus didžiųjų miestų regionuose.

Konferencijos įrašą ir rekomendacijas galima rasti [LSMC SI svetainėje](#). •

*Dr. Sarmitė Mikulionienė,
Lietuvos socialinių mokslų
centro Sociologijos instituto
vyriausioji mokslo darbuotoja*



S. Olenin nuotr.

Kai gimsta naujos ekosistemos

Gruodžio 7 d. LMA vyko mokslinė konferencija „Arkties tyrimai: klimato kaitos iššūkiai ir galimas Lietuvos mokslininkų indėlis“. Ją organizavo LMA Vandens taryba ir Žemės ūkio ir miškų mokslų skyrius kartu su Vytauto Didžiojo universiteto (VDU) bei Klaipėdos universiteto (KU) Jūros tyrimų institutu. Joje dalyvavo LMA akademikai, universitetų ir mokslinių tyrimų centrų mokslininkai, atstovai iš Lietuvos hidrometeorologijos, Lietuvos geologijos, Valstybinės saugomų teritorijų tarnybų, Aplinkos apsaugos departamento, taip pat UNESCO programos „Žmogus ir biosfera“ Lietuvos nacionalinio komiteto nariai, įvairių nevyriausybinių organizacijų atstovai, studentai.

Sveikindami susirinkusiuosius LMA prezidentas Jūras Banys ir Vandens tarybos pirmininkas akad. Arvydas Povilaitis pabrėžė konferencijos aktualumą, klimato kaitos iššūkius ir Arkties tyrimų svarbą bei pasidžiaugė vis didėjančiu Lietuvos mokslininkų indėliu tyrinėjant Arktį. Lietuvos mokslininkų darbai neapsiriboja vien tik Lietuvos ekosistemomis, tyrimų keliai veda daug toliau. Arktis yra išskirtinė zona ne tik politiniu, ekonominiu ir gamtos išteklių gavybos požiūriu, bet ir dėl to, kad tai didžiausias gėlo vandens šaltinis Žemėje. Ji padeda išlaikyti pasaulio klimato pusiausvyrą ir yra unikali sritis tarp Žemės ekosistemų. Konferencijoje dalyvavę pranešėjai aptarė tarptautinius, teisinius, ekonominius, klimato kaitos, taip pat naujų išteklių



Iš kairės: LMA Vandens tarybos pirmininkas akad. Arvydas Povilaitis ir LMA prezidentas Jūras Banys.

gavybos ir svarbių pokyčių Arkties ekosistemoje atsiradimo aspektus.

Vilniaus universiteto (VU) doc. dr. Indrė Isokaitė-Valužė apžvelgė Arkties teisinį režimą, tarptautinį reglamentavimą, jo galimybes ir galimas rizikas. VU profesorius akad. Arūnas Bukantis pristatė naujausius duomenis apie klimato kaitą Arktyje. Jis apžvelgė Arkties regione taikomus ledynų stebėjimo metodus bei išsamiai apibūdino procesus, kurie vyksta Arktyje keičiantis klimatui. Gamtos tyrimų centro mokslininkas dr. Jonas Satkūnas, skaitydamas pranešimą, iškėlė retorinį klausimą apie Arktiką ir subarktiką – ar precedento neturintys pokyčiai atves prie naujų išteklių?

Anot jo, su klimato kaita atsiveria naujų galimybių naudingų iškasenų gavybai, tačiau didžiulės atitirpstančio išalo teritorijos dėl pasikeitusių dangos sąlygų apsunkina prieinamumą prie jų. KU Jūros tyrimų instituto profesorius akad. Sergej Olenin aptarė Arkties ekosistemų kaitą klimato atšilimo ir didėjančio žmogaus poveikio sąlygomis. Jis supažindino su KU mokslininkų jau vykdytais ir tebevykdomais moksliniais tyrimais Arktyje ir apžvelgė jų rezultatus. VDU prof. dr. Algimantas Paulauskas kalbėjo apie klimato kaitos poveikį Arkties biologinei įvairovei. Jis pažymėjo, kad įvairiose Arkties zonose suskaičiuojama apie 21 tūkst. augalų ir



gyvūnų rūšių. Dėl besikeičiančio klimato gyvūnai turi prisitaikyti arba migruoti, taip pat atsiranda hibridinių jų rūšių.

KU Jūros tyrimų instituto prof. dr. Andrius Šiaulytis pristatė Svalbardo periglacialinės lagūnos tyrimus. Anot pranešėjo, daugiamečiai stebėjimai leidžia sekti lagūnos raidą ir naujos ekosistemos gimimą. Svalbardas yra viena intensyviausiai šylančių vietų Žemėje. KU doktorantė Saulė Medelytė pranešime „Žvilgsnis pro povandeninės kameros objektyvą: tirpstančio ledyno įtaka dugno organizmams“ aptarė vaizdo medžiagos ir dirbtinio intelekto panaudojimo automatiniam jūros dugno organizmų identifikavimui galimybes. Jas mokslininkė išbandė ekspedicijoje Kongsfjordenso fjorde.

Visi sutiko, kad Arktyje vykstantys procesai geriausiai perspėja apie pokyčius, vykstančius Žemėje. Arkties tyrimai padeda geriau suprasti, kaip, kodėl ir kokių greičiu klimatas keičiasi Žemėje, taip pat parodyti, kaip klimato pokyčiai gali paveikti gyvybę ir kaip (ar?) galima įveikti šį iššūkią. Lietuvoje yra didelis mokslo potencialas, todėl suvienijus jėgas su kitų



LMA didžiojoje konferencijų salėje veikė Klaipėdos universiteto (KU) mokslininkų parengta paroda „Trapi Arktis: prarandame ir atrandame“. Joje pristatytas šiandienos Arkties regionų, kuriuose teko dirbti uostamiesčio mokslininkams, ekosistemų būvis. Antras iš dešinės – KU Jūros tyrimų instituto profesorius akad. Sergej Olenin.

šalių mokslininkais galima pasiekti sinergiją, kurios reikia, kad Lietuvos vardas labiau girdėtųsi Arktyje. Ar toli mūsų mokslui yra Arktis? •

Parengė akad. Arvydas Povilaitis, LMA Vandens tarybos pirmininkas, Reda Daukšienė, Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus vyriaus. koordinatore

Gyvūnų reprodukcijos aktualijos

Gruodžio 14 d. Lietuvos sveikatos mokslų universiteto (LSMU) Veterinarijos akademijos (VA) Gyvūnų reprodukcijos laboratorijoje įvyko jungtinė LMA ir Veterinarijos tęstinio mokymo ir konsultavimo centro organizuota mokslinė-gamybinė konferencija.

Renginio dalyvius sveikino LMA tikrasis narys Henrikas Žilinskas (*šio teksto autorius*) ir LSMU VA Gyvūnų reprodukcijos laboratorijos vadovė lekt. dr. Neringa Sutkevičienė. Renginys buvo skirtas pasidalyti naujausiomis aktualijomis siekiant užtikrinti reprodukcinio sveikatingumo rezultatus tiek mėšinių, tiek pieninių galvijų ūkiuose.

LSMU VA lektorė dr. Audronė Rekešūtė pasidalijo aktualia informacija apie galvijų lytinio ciklo reguliavimo ypatumus. Antrąjį pranešimą skaitė LSMU Stambųjų gyvūnų klinikos vadovas docentas dr. Arūnas Rutkauskas. Jis kalbėjo apie efektyvų bandos reprodukcijos ciklo valdymą



Kalba akad. Henrikas Žilinskas. Organizatorių archyvo nuotr.

panaudojant natūralų kergimą mėšinių galvijų bandose. Bendrovės „VetMarket“ veterinarinio konsultavimo grupės vadovas dr. Aloyzas Januškauskas paaiškino, kokiais kriterijais remiantis diagnozuojamas infekcinis galvijų rinotracheitas ir galvijų virusinė

diarėja bei apibendrinio jų poveikį galvijų reprodukcijai. Seminaras sulaukė didelio veterinarinio gydytojų susidomėjimo, konferencijoje kvalifikacijos tobulinimo pažymėjimai buvo įteikti trisdešimčiai klausytojų. •

Akad. Henrikas Žilinskas

Skyriaus „Mokslininkų rūmai“ renginiai

2023 m. ketvirtąjį ketvirtį skyrius „Mokslininkų rūmai“ suorganizavo 18 renginių. Iš jų – 9 renginių ciklo „Mokslas žinių dienos“ paskaitos šalies moksleiviams ir gimnazistams. Kartu su LMA mokslų skyriais visuomenei pristatytos dvi naujos Lietuvos mokslų akademijos leidžiamos mokslo populiarinimo serijos „Mokslas visiems“ knygos: spalio 12 d. – akademiko Algirdo Vaclovo Valiulio „Technologijų spindesys ir grimasos“, gruodžio 12 d. – akademiko Romualdo Karazijos „Bangos, žmonės ir žvaigždės“.

Spalio 24 d. nuotolinę pamoką moksleiviams „Muzika šalia manęs“ vedė akademikas Giedrius Kuprevičius. Lapkričio 14 d. skyriaus iniciatyva akademikas Darius Danusevičius vyko į Ignalinos gimnaziją skaityti paskaitos „Ar genetika išgelbės miškus?“, o LMA Jaunosios akademijos (LMAJA) narys dr. Darius Kavaliauskas spalio 10 d. Šilutės mokyklų moksleiviams skaitė paskaitą „Miškai, klimato kaita ir genetika Lietuvoje ir pasaulyje“. Spalio 19 d. Kybartų K. Donelaičio gimnazijos moksleivius skyrius „Mokslininkų rūmai“ pakvietė į ekskursiją UAB „Elinta“ susipažinti su elektronikos gamybos technologijų procesų automatizavimu. Ekskursiją moksleiviams vedė įmonės generalinis direktorius dr. Vytautas Jokužis. Lapkričio 22 d. „Mokslas žinių diena“ vyko Ignalinos gimnazijos moksleiviams, kuriems paskaitą „Nuostabūs cheminiai elementai pasaulis“ skaitė akad. Aivaras Kareiva. Dar kelis susitikimus, supažindinančius moksleivius su mokslu pasauliu, skyrius surengė drauge su Jaunosios akademijos nariais: lapkričio 15 d. LMAJA narys dr. Tomas Čelkis Vilniaus A. Kulviečio klasikinės gimnazijos moksleiviams skaitė paskaitą „Prabangiausi raštai. Pergamentai Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje“. Lapkričio 24 d. Ignalinos Č. Kudabos gimnazijos moksleiviams surengta ekskursija į Fizinių ir technologijos mokslų centro magnetinio rezonanso laboratorijas. Ekskursiją vedė LMAJA nariai dr. Mantas Šimėnas ir dr. Vytautas Klimavičius. Lapkričio 30 d. Kybartų K. Donelaičio gimnazijos moksleiviai supažindinti su Vilniaus universiteto Chemijos ir geomokslų



Akad. Algirdo Vaclovo Valiulio mokslo populiarinimo knygos „Technologijų spindesys ir grimasos“ sutiktuvs. Iš kairės: knygos autorius ir LMA Technikos mokslų skyriaus pirmininkas Gintautas Dzemyda. 2023 10 12.



Mokslas populiarinimo knygos „Bangos, žmonės ir žvaigždės“ autorius akad. Romualdas Karazija (centre) dalija autografus. 2023 12 12.



Renginių ciklas „Mokslas žinių dienos“. LMA Jaunosios akademijos narys dr. Darius Kavaliauskas skaito paskaitą Šilutės Pamario progimnazijos moksleiviams. 2023 10 10. Aurelijos Šleževičienės nuotr.



LMA Jaunosios akademijos nario dr. Vacio Tatarūno seminaras moksleiviams Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Medicinos akademijos Kardiologijos instituto Molekulinės kardiologijos laboratorijoje. Renginių ciklas „Mokslo žinių dienos“. 2023 12 08. Viliaus Skipskio nuotr.

fakulteto laboratorijomis. Jie, vadovaujami dr. Giedrės Prievelytės, atliko laboratorinį darbą „Natrio karbonato tirpalo ruošimas ir titravimas“. „Mokslo žinių dienos“ padeda moksleiviams, besiklausantiems mokslininkų paskaitų ir besilankantiems laboratorijose, artimiau susipažinti su šiuolaikinio mokslo įdomybėmis, sužinoti apie galimybes studijuoti aukštosiose mokyklose.

Kitas LMA skyriaus darbo baras – renginiai plačiai visuomenei. Mokslas ir menas gyvuoja drauge, paveikia žmonių protus, paliečia jų širdis, skatina kultūros pajautą. Pastaruoju metu didelio visuomenės susidomėjimo sulaukė skyriaus organizuojamų renginių ciklas „Įžymių žmonių portretai“: pagerbiami visuomenei nusipelnę žymūs mokslininkai, menininkai, visuomenės veikėjai. Spalio 26 d. surengtas akademiko Justino Marcinkevičiaus pagerbimo vakaras. Jį pradėjęs LMA prezidentas Jūras Banys teigė besididžiuojantis, kad Mokslų akademija turėjo tokį Akademiką – iškilų žmogų, Lietuvos Konstitucijos preambulės autorių, kūrėją, poetą ir politiką, kurio kūriniai ir aktyviai reikšta pilietinė pozicija paliko neišdildomą pėdsaką Lietuvos kultūroje. Rengėjų buvo sumanyta, kad poetas labiausiai bus pagerbtas, jeigu šį vakarą skambės tik Jo kūryba – poezijos posmai, dainos, muzikos kūriniai pagal Jo tekstus. Susirinkusieji klausėsi aktorės Dalios Jankauskaitės ir džiazo muzikanto Vytauto Labučio atliekamų ištraukų iš poetinės muzikinės

impresijos „Devyni broliai“, sukurtos pagal Just. Marcinkevičiaus baladžių poemą „Devyni broliai“. Ši poema, išleista 1973 m. (praėjus vos metams po R. Kalantos susideginimo) – drąsus Poeto liudijimas apie pokario laiko gyvenimo baisumus, apie miško ir tamsos keltą grėsmę ir baimę, apie Lietuvos kaimą užtvindžiusias paslaptingas mirtis, kai brolis ėjo prieš brolių, kai nedžiūvo motinų ir seserų sielvarto ašaros. Antrojoje vakaro dalyje dainos mylėtojų klubo mišrusis choras „Alumni Vilmenses“ (vadovas Algimantas Kriūnas) atliko dainas

pagal Just. Marcinkevičiaus žodžius „Linėlį raunu ne viena“, „Lietuva“, „Ant kiekvieno kalnelio“, „Dėl tos dainos“, „Neatskirkit manęs“. Prie jų derėjo Poeto eilėraščių interpretacijos iš knygos „Gyvenimo švelnus prisiglaudimas“, kurias skaitė Aldona Daučiūnienė (*šio teksto autorė*). Renginį užbaigė choro „Alumni Vilmenses“ atliekamas Nijolės Sinkevičiūtės keturių dalių kūrinys „Tavo paukštis ir šauksmas“, sukurtas pagal Just. Marcinkevičiaus eilėraščius „Sena abėcėlė“, „Malda krantinčiam“, „Kai įsilipi į rugį“ ir „Kad giedočiau tave“.

Lapkričio 30 d. LMA salė vos talpino visus norinčiuosius susitikti su buvusią Kauno muzikinio teatro soliste, VDU Muzikos akademijos profesore, Lietuvos kultūros premijos laureate Sabina Martinaityte. Ji kartu su pianiste prof. Audrone Eitmanavičiūte ir būriu studentų parengė įspūdingą muzikinę programą. Vakarą pradėjo abi profesorės, atlikdamos Vytauto Kernagio ir Marcelijaus Martinaičio kūrinį „Baladė apie Severiutę“. Renginio vedėjai Lietuvos muzikos ir teatro akademijos (LMTA) profesorius Vladimiras Prudnikovas ir A. Daučiūnienė kalbino vakaro heroję apie jos kūrybos kelią, jos mokytojus, geriausius vaidmenis, ryškiausias partnerius, režisierius, dirigentus, laimėtus konkursus ir apdovanojimus. S. Martinaitytė papasakojo apie savo atėjimą į muzikos pasaulį, kuris, pasirodo, nebuvo toks lengvas ir tiesus, kaip atrodytų iš pirmo



Poetinę muzikinę programą pagal akad. Justino Marcinkevičiaus baladžių poemą „Devyni broliai“ atlieka aktorė Dalia Jankauskaitė ir džiazo muzikantas Vytautas Labutis. 2023 10 26.



Solistės Sabinos Martinaitytės pagerbimo vakaras-koncertas iš ciklo „Įžymių žmonių portretai“. 2023 11 30.

žvilgsnio. Koncerte skambėjo kompozitorių Vytauto Kernagio, Zitos Bružaitės, Giedriaus Kuprevičiaus, Artūro Salivano, Ernesto de Kurčio, Frederiko Lou, Viktoro Herberto, Džakomo Pučinio, Džiuzepės Verdžio ir kitų autorių kūriniai. S. Martinaitytė su savo auklėtiniais atliko kūrinį „Pagarbinkim meilę“ iš G. Kuprevičiaus operos „Karalienė Bona“. Vakaro dalyviai koncertą užbaigė Bangos Balakauskienės „Lietuvių liaudies dainų pyne“.

Lapkričio 7 d. skyrius „Mokslininkų rūmai“ ir Naujosios Vilnios muzikos mokykla dovanavo koncertą „Dovana Vilniui“. Jį Lacrimos eilėmis „O Vilniau, Vilniau!“ pradėjo skaitovė A. Daučiūnienė. Renginio vedėja Irena Žilinskienė, pristatydama šios mokyklos mokytojų kamerinį orkestrą „Cantus“ bei jo meno vadovą ir dirigentą prof. Ričardą Sviackevičių, pasidžiaugė, „kad pasveikinti mylimą miestą susijungė dvi mokslo įstaigos – tie, kurie tik pradeda

siekti aukštumų, ir tie, kurie jau pasiekę pačią mokslo viršūnę, nes Vilnius, šiandien švenčiantis savo jaunystę, – kūrybiškas, jaunatviškas, kintantis ir tobulėjantis, nepamirštantis garbingos praeities.“ Koncerte skambėjo orkestro „Cantus“ atliekami lietuvių ir užsienio autorių kūriniai, dainavo operos solistė Joana Gedmintaitė. Ji atliko Hanos dainą apie Viliją iš Franco Leharo operos „Linksmoji našlė“ ir Luidžio Arditi „Il bacio“. Vilniaus temą tęsė A. Daučiūnienės skaitomi bene „vilnietiškiausios“ poetės Juditos Vaičiūnaitės ir Kazio Bradūno eilėraščiai. Vilniečius sveikino vienas garsiausių Italijos smuikininkų Gianfrancesco Federico, pagriežęs Frico Kreislerio „Liebesfreud“ ir „Schön Rosmarin“. LMTA studijuojantis akordeonininkas Ruslan Grimbovskij nuotaikingai sugrojo latvių kompozitoriaus Jurijaus Peškovo „Noktiurną“ ir „Nostalgiją“. Po koncerto padėkos žodį taręs LMA viceprezidentas Zenonas Dabkevičius kiekvienam atlikėjui surado gražių žodžių ir palinkėjimų, o klausytojai apdovanojo juos karštais aplovismentais ir gėlėmis.

2023-uosius metus skyrius palydėjo naujametiniu koncertu „Švęskime kartu“.

Parengė Aldona Daučiūnienė, LMA skyriaus „Mokslininkų rūmai“ vadovė



Koncertas Vilniaus 700 metų jubiliejui „Dovana Vilniui“. Solo akordeonu – Ruslan Grimbovskij. 2023 11 07.

Siekis ugdyti mokslininkų sąžiningumą

Spalio 3 d. įvyko universitetų aljanso „Alliance4Life“, Vilniaus universiteto (VU) ir VU Medicinos fakulteto (MF) organizuotas renginys „Mokslinio sąžiningumo kultūros formavimas“ (*Shaping a Culture of Research Integrity*), kurį palaikė Lietuvos mokslų akademijos Jaunoji akademija (LMAJA). Renginį sveikinimo žodžiais pradėjo VU mokslo prorektorė prof. Edita Sužiedelienė ir švietimo, mokslo ir sporto viceministras dr. Justas Nugaras, o renginio eigą ir po jo vykusią diskusiją vedė LMAJA narys, VU MF mokslo ir inovacijų prodekanas doc. dr. Karolis Ažukaitis.

Renginys pritraukė įvairių sričių mokslininkus, mokslo institucijų administratorius ir mokslo politikos formuotojus. Didžiausias dėmesys skirtas mokslo kultūros, kurios vienas iš integralių dėmenų yra ir mokslinio sąžiningumo dimensija, formavimui. Buvo aptariami įvairūs mokslinio sąžiningumo aspektai, įskaitant mokslinių tyrimų kultūros, psichologinės sveikatos, vadovavimo jaunesiems tyrėjams ir sąžiningo bei atsakingo tyrimų skelbimo klausimus.

Mokslinio sąžiningumo terminas gerai žinomas daugeliui akademinės bendruomenės narių ir įprastai suprantamas kaip mokslininko ir institucijos įsipareigojimas laikytis etikos principų bei profesinių standartų atliekant mokslinius tyrimus. Vis dėlto, akademinėje pasaulyje vienas svarbiausių vaidmenų tenka kultūrai, kuri formuoja vertybes, lūkesčius, elgesį ir, pagaliau, įpročius.

Renginyje pranešimus skaitė kviesiniai ekspertai iš įvairių universitetų, savo kasdienę veiklą skiriantys mokslo ir mokslinio sąžiningumo kultūrai kurti ir formuoti realiame gyvenime. Renginį pradėjo Flinderso universiteto (Adelaidė, Australija) viceprezidentas ir Medicinos ir visuomenės sveikatos koledžo dekanas, daugybę metų skyręs Australijos ir globalios sveikatos mokslų politikos formavimui – prof. Jonathanas Craigas. Jo paskaitoje daugiausia dėmesio skirta mokslo kultūros kūrimo klausimui. Didžiausias vaidmuo tenka lyderystei, kuri, anot



Konferencijos dalyviai. Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto archyvo nuotr.

pranešėjo, pirmiausia turi būti „tarnaujančiojo“ pobūdžio. Leveno katalikiškojo universiteto (Belgija) Medicinos fakulteto psichiatrijos profesorius Ronny Bruffaerts aptarė psichikos sveikatos iššūkius, su kuriais susiduria mokslininkai, ypač doktorantūros studijų metu, ir vadovų reikšmę siekiant ją gerinti. VU MF medicinos etikos dėstytojas prof. Eugenijus Gefenas aptarė esminius mokslinio sąžiningumo ir etikos principus, atkreipdamas dėmesį į šių koncepcijų persidengimą ir kartais perteklinį atskyrimą.

Kviesinė pranešėja iš JAV Nacionalinės mokslų, inžinerijos ir medicinos akademijos (NASEM) – vyresnioji programų pareigūnė dr. Ana Ferreras – dalijosi mokslo ekosistemos kūrimo patirtimi JAV ir aptarė tinkamo strateginio planavimo, kokybės vadybos ir nepriekaištingo administravimo svarbą. Dr. Nadja Walter iš Leipzigo universiteto Sporto psichologijos katedros, šio universiteto mediatorė – kontaktinis asmuo kilus konfliktams – kalbėjo apie mediacijos svarbą ir galimybes kylant nesutarimams tarp jaunųjų mokslininkų ir jų vadovų, ypač pabrėžiant susitarimų ir jų įforminimo svarbą, siekiant

išvengti galimų problemų. Pranešimų sekciją baigė dr. Aleksandra Freeman – Kembridžo universiteto Vintono rizikos ir įrodymų komunikacijos centro direktorė, ilgametė BBC darbuotoja, kurios veiklos sritys – mokslo dokumentika ir žurnalistika. Ji pristatė savo sukurtą atvirą pirminių mokslinių įrašų dalijimosi platformą *Octopus.ac*, kuria siekiama pakeisti dabar nusišlovėjusią mokslo sklaidos tradiciją.

Renginį užbaigė pranešėjų diskusija, kurioje buvo nagrinėjamos įvairios su mokslo sąžiningumo problematika susijusios temos, nuolat didėjantis spaudimas mokslininkams, ypač dėl jų mokslinės produkcijos. Diskusijoje daugiausia dėmesio skirta netinkamų paskatų taikymo moksle temai aptarti, atkreipiant dėmesį į perteklinį dėmesį kiekybiniais rodikliais ir publikacijų skaičiui. Paklausti apie tai, nuo ko reikėtų pradėti mokslo kultūrą, dauguma pranešėjų sutiko – visų pirma nuo lyderystės, kuri sukuria tinkamą aplinką, tačiau kiekvienas dalyvaujantis mokslinėje veikloje yra atsakingas už jos atsiradimą ir palaikymą. •

*Parengė LMAJA narys
dr. Karolis Ažukaitis*

LMA Vrublevskių bibliotekoje

LMA Vrublevskių bibliotekoje, vykstant rūmų pastato rekonstrukcijai, dalykiniai susitikimai persikėlė į naujai sutvarkytą saugyklų pastatą. Spalio 10 d. biblioteką aplankė garbūs svečiai: J. E. Kaišiadorių vyskupas dr. Jonas Ivanauskas ir p. Skaidrūnė Vetcelienė. Svečius priėmė direktorius dr. Sigitas Narbutas su kolegomis: Rankraščių skyriaus vedėja Erika Kuliešienė ir Retų spaudinių skyriaus vedėja dr. Daiva Narbutienė. 2025 m. Lietuvoje ir Lenkijoje bus iškilmingai minimos pal. Mykolo Giedraičio 600-osios gimimo metinės. Ta proga Vilniuje, Kaišiadoryse ir Videniškiuose bus surengta įvairių renginių. E. Kuliešienė ir D. Narbutienė svečiams pristatė vertingesnius Palaimintąjį įamžinusius XVI–XIX a. dokumentus, supažindino su gausiu Giedraičių giminės rankraščių fondu. Kaišiadorių vyskupas papasakojo apie rengimąsi minėti Palaimintąjį ir padovanojo vertingą leidinį – albumą „Kaišiadorių vyskupija kurijos archyvo nuotraukose“. 2026-aisiais ši vyskupija iškilmingai minės savo pirmąjį šimtmetį.

Spalio 25 d. bibliotekoje svečiavosi būrys svečių: LR Seimo Kultūros komiteto pirmininkas prof. Vytautas Juozapaitis, jo pavaduotojas Robertas Šarknickas, to komiteto narys doc. Stasys Tumėnas, biuro vedėja Agnė Jonaitienė, LR Prezidento patarėja kultūros klausimais Jolanta Urbanovič, LR Ministro Pirmininko patarėja kultūros klausimais dr. Gabrielė Žaidytė, LR Ministro Pirmininko patarėjas strateginio planavimo, viešojo administravimo, reformų ir pokyčių valdymo klausimais Darius Žeruolis ir LR Vyriausybės kanceliarijos Viešojo valdymo grupės patarėja Diana Varnaitė, taip pat LMA prezidentas Jūras Banys ir viceprezidentas Zenonas Dabkevičius. LR Vyriausybės kanclerė Giedrė Balčytytė atsiuntė savo sveikinimą ir dovaną. Svečius priėmė Vrublevskių bibliotekos direktorius dr. S. Narbutas, direktoriaus pavaduotoja mokslui dr. Rima Cicėnienė, direktoriaus pavaduotojas ūkiui Tadas Valentukevičius ir kiti. 2022 m. pabaiga žymi svarbią datą bibliotekos atnaujinimo darbuose: iki 2023 m. buvo rekonstruotas buvęs saugyklų pastatas. Šiandien jame



Iš kairės: JE Kaišiadorių vyskupas dr. Jonas Ivanauskas, LMA Vrublevskių bibliotekos (LMAVB) Rankraščių skyriaus vedėja Erika Kuliešienė, p. Skaidrūnė Vetcelienė, LMAVB Retų spaudinių skyriaus vedėja dr. Daiva Narbutienė ir LMAVB direktorius dr. Sigitas Narbutas.



LMA Vrublevskių bibliotekos Rankraščių skyriaus vedėja Erika Kuliešienė (centre) svečiams pristato fonduose saugomas vertybes.

Vikos Petrikaitės nuotraukos

darbuojasi didesnė bibliotekos specialistų dalis, į atnaujintas saugyklas perkeltas veis visas dokumentų fondas. Direktorius ir jo kolegės apžvelgė statybos darbų eigą ir numatytus darbus, taip pat apibūdino sunkumus, su kuriais statybos darbų laikotarpiu susiduria bibliotekos kolektyvas. Svečiai susipažino su įspūdingomis saugyklomis, o

jų šeimininkės – Birutė Pilipavičienė, E. Kuliešienė, Danguolė Palačionytė ir Violeta Radvilienė – svečiams pristatė dokumentinio paveldo šedevrus.

Lapkričio 16 d. Vrublevskių bibliotekos fondais domėjosi Italijos Respublikos laikinoji reikalų patikėtinė dr. Alice Barberis. Viešnią pasitiko direktorius dr. S. Narbutas.



Parodos „Nepažintas senųjų knygų pasaulis“ rengėjų komanda su Lietuvos Respublikos Prezidentu Gitanu Nausėda (centre).

Valentinos Marmienės nuotr.

Kartu su kolege Ana Vencloviene jis apžvelgė Bibliotekos istoriją, apibūdino čia vykdomas veiklas ir pristatė numatomus darbus po kapitalinio remonto. Rankraščių skyriaus vedėja E. Kuliešienė, dr. Justina Sipavičiūtė, Retų spaudinių skyriaus darbuotojos D. Palačionytė ir V. Radvilienė viešnią supažindino su vertingais dokumentais, liudijančiais apie šimtmetes Italijos ir Lietuvos kultūrinių mainų tradicijas.

Bibliotekoje šiais metais suplanuotos ir rengiamos parodos persikėlė į kitas erdves arba buvo pateikiamos virtualiai. Dalyvaujant Jo Ekscelencijai Lietuvos Respublikos Prezidentui Gitanui Nausėdai ir pirmajai poniai Dianai Nausėdienei, lapkričio 22 d. Vilniaus paveikslų galerijoje atidaryta paroda „Nepažintas senųjų knygų pasaulis: Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės didikų paveldas Vilniaus bibliotekose“. Tai – išskirtinis, didžiulės kultūrinės reikšmės įvykis. Paroda aprėpia netgi devynias iškiliasias gimines: Radvilas, Chodkevičius, Sapiegas, Kosakovskius, Platerius, Oginskis, Hutten-Čapskis, Lopacinskis ir Tiškevičius. Tai galimybė susipažinti su vieno kurio nors dvaro bibliotekos knygomis, o kartu – ir su

šių bibliotekų savininkais – didžiaisiais LDK bibliofilais. Šios asmenybės, jų bibliofilinė veikla liudija plačią europinę Lietuvos kultūrinių ryšių amplitudę. Tikimasi, jog paroda paskatins ir tolesnius Lietuvos kultūros, bibliotekų ir knygos istorijos tyrimus. Atrenkant eksponatus šiai parodai rengėjus lydėjo sėkmė – pavyko naujai identifikuoti dvi Nesvyžiaus Radvilų bibliotekos knygas. Viena jų atkeliavo iš asmeninės LR Prezidento G. Nausėdos kolekcijos, kita – iš LMA Vrublevskių bibliotekos fondų. Ekspoziciją papildė ir du eksponatai iš privačių – dr. Jauniaus Gumbio ir Lietuvos meno pažinimo centro „Tartle“ – kolekcijų.

Parodą parengė keturių Vilniaus bibliotekų – LMA Vrublevskių, Vilniaus universiteto, Nacionalinės Martyno Mažvydo ir Lietuvos audiosensorinės – darbuotojai kartu su Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus ir Vilniaus paveikslų galerijos kolektyvais. Projekto vadovė – LMA Vrublevskių bibliotekos direktoriaus pavaduotoja mokslui dr. R. Cicėnienė, parodos kuratorė – LMA Vrublevskių

bibliotekos Knygos muziejaus vedėja dr. Alma Braziūnienė. Parodą lydės paskaitų ciklas ir edukacijų programa. Ji veiks iki 2024 m. kovo 31 dienos.

Šiais metais minint Vilniaus miesto 700-ąsias įkūrimo metines, vasarą Vrublevskių bibliotekoje buvo eksponuota paroda „Miestas albume: sostinės įvaizdžio ženklai (XIX–XXI a.)“. Remiantis šia paroda lapkričio mėnesį parengta [virtuali paroda](#).

Dar viena [paroda](#) sostinės tema ir pateikta virtualiai skirta Vilniuje veikusiams cechams. Bibliotekos istorikai šiai parodai atrinko įdomiausius ir vertingiausius dokumentus apie Vilniaus mieste veikusius cechus ir jų gyvenimą, saugomus bibliotekoje.

Apie Vilnių kaip lietuviškos periodinės spaudos leidybos centrą pasakojama [virtualioje parodoje](#) „Vilniaus lietuvių periodinė spauda: pirmasis dešimtmetis (1904–1914)“.

Neatsiejama Vilniaus miesto įvaizdžio dalimi per ilgą savo eksploataavimo laiką tapo Rusų kapinės. Tai savotiškas panteonas, domėjimasis jomis leidžia praplėsti Vilniaus miesto istorijos pažinimo ribas. Bibliotekos darbuotojų parengtoje [virtualioje parodoje](#) pristatomi bendro pobūdžio kapinių įkūrimo ir raidos dokumentai. •

Inga Berulienė, LMA Vrublevskių bibliotekos Komunikacijos skyriaus vedėja

SVEIKINAME



Haincas Jerochas

**HAINCUI JEROCHUI
(HEINZ JEROCH) – 90**

Spalio 30 d. Lietuvos mokslų akademijos užsienio narys, Halės Vitenbergo universiteto profesorius Haincas Jerochas šventė 90 metų jubiliejų.

Lietuvos mokslų akademijos Žemės ūkio ir miškų mokslų skyrius nuoširdžiai sveikina Jus garbingo jubiliejaus proga.

Vertiname Jūsų pasiekimus pašarininkystės, gyvūnų mitybos, pašarų kokybės vadybos srityje. Džiaugiamės Jūsų nuveiktais darbais glaudžiai bendradarbiaujant su Lietuvos mokslininkais. Nuoširdžiai linkime stiprios sveikatos, visokeriopos sėkmės, puikios nuotaikos, kūrybinių minčių gausos ir daug gražių saulėtų dienų!

ANTANUI ANDRIJAUSKUI – 75

Lapkričio 3 d. Lietuvos mokslų akademijos nariui, lietuvių kultūros ir meno filosofui, menotyrininkui Antanui Andrijauskui sukako 75 metai.

Lietuvos mokslų akademijos prezidentumas bei Humanitarinių ir socialinių mokslų skyrius nuoširdžiai sveikina Jus jubiliejaus proga.

Esate vienas žinomiausių estetikos, meno filosofijos, idėjų istorijos, civilizacijos teorijos tyrėjų komparatyvistų Lietuvoje, universalių enciklopedinių interesų mokslininkas. Nedaug kas Lietuvoje išleido tiek knygų ir jų serijų: paskelbėte 26 monografijas, 47 studijas, per 650 mokslo darbų įvairiomis kalbomis, sudarėte 45 knygas iš filosofijos istorijos, estetikos, meno filosofijos, menotyros, kultūrologijos, civilizacinės komparatyvistikos, orientalistikos, kurios pasižymi teorinių



Antanas Andrijauskas

įžvalgų gelme ir platumu, liudija Jūsų išskirtinę erudiciją, aukštą humanitarinę kultūrą. Sukūrėte reikšmingą nacionalinio mokslo ir kultūros fenomeną.

Tarp savo srities specialistų esate plačiausiai pasaulyje žinomas ir didžiausią tarptautinį autoritetą turintis Lietuvos mokslininkas. Tai rodo užsienyje paskelbtų Jūsų mokslo darbų bei tarptautinėse konferencijose perskaitytų pranešimų gausa, veikalų citavimas užsienio mokslininkų tekstuose.

Įspūdingas Jūsų mokinių ir doktorantų skaičius yra svarus Jūsų nuopelnas rengiant naują Lietuvos komparatyvistų, orientalistų, kultūrologų, estetikos, meno filosofijos specialistų ir menotyrininkų kartą.

Jūsų mokslinė veikla įvertinta prestižiniais apdovanojimais: Lietuvos mokslo premija, Japonijos fondo nominacija už knygą „Tradicinė japonų estetika ir menas“, „Lumen“ fondo, Prano Dovydaičio, „Varpų“ ir kitomis premijomis.

Dėkodami už nuoširdų bendradarbiavimą su Lietuvos mokslų akademija, Humanitarinių ir socialinių mokslų skyriumi, linkime Jums, mielas Akademike, stiprybės, veržlaus kūrybinio džiaugsmo, naujų prasmingų veikalų, sėkmės ir asmeninės laimės.

POVILUI POŠKUI – 75

Lapkričio 6 d. Lietuvos mokslų akademijos nariui profesoriui habilituotam daktarui Povilui Poškui sukako 75 metai.

Lietuvos mokslų akademijos prezidentumas ir Technikos mokslų skyrius nuoširdžiai sveikina Akademiką gražaus jubiliejaus proga. Linkime Jubiliatui sveikatos, stiprybės ir asmeninės laimės.



Povilas Poškas



Arvidas Galdikas

ARVAIDUI GALDIKUI – 60

Lapkričio 7 d. Lietuvos mokslų akademijos tikrajam nariui profesoriui habilituotam daktarui Arvidui Galdikui sukako 60 metų.

Lietuvos mokslų akademijos prezidentumas ir Technikos mokslų skyriaus nariai nuoširdžiai sveikina Jus gražios sukakties proga. Linkime visokeriopos sėkmės, kūrybinės energijos ir naujų idėjų.

JURGIUI VILEMUI – 85

Lapkričio 20 d. Lietuvos mokslų akademijos nariui profesoriui habilituotam daktarui Jurgiui Vilemui sukako 85 metai.

Lietuvos mokslų akademijos prezidentumas ir Technikos mokslų skyrius nuoširdžiai sveikina Jus jubiliejaus proga.

Jūsų pasiekti mokslo laimėjimai yra didelė garbė ir pasididžiavimas ne tik Jums, bet ir visai mokslo bendruomenei. Vertiname Jūsų reikšmingą indėlį sprendžiant Lietuvos energetikos politikos, ekonomikos bei saugos klausimus. Vadovavote ir aktyviai dalyvavote vykstant Lietuvos energetikos strategijoms



Jurgis Vilemas

rengti reikalingas mokslinių tyrimų programas. 1994–1997 m. buvote tarptautinės Ignalinos AE saugumo komisijos narys, 1993–2008 m. vadovavote Lietuvos Vyriausybės įsteigtam Lietuvos branduolinės saugos konsultaciniam komitetui, 2000–2008 m. buvote bendrovės „Lietuvos energija“ valdybos pirmininku, 1993–2007 m. – LR Vyriausybės patarėju energetikos klausimais. Daugiau nei du dešimtmečius vadovavote Lietuvos energetikos institutui.

Jūsų mokslinė veikla įvertinta prestižiniais apdovanojimais: Lietuvos mokslo premija (1996), akademiko Algirdo Žukausko premija (2003), Lietuvos Didžiojo kunigaikščio Gedimino Komandoro kryžiumi (1997), Lietuvos mokslų akademijos atminimo medaliu (2020) ir kitais.

Dėkodami už aktyvų bendradarbiavimą su Lietuvos mokslų akademija, Technikos mokslų skyriumi linkime Jums, mielas Akademike, geros sveikatos, sėkmės ir nuveikti dar daug prasmingų darbų.

ALGIUI MICKŪNUI – 90

Lapkričio 29 d. vienam iškiliausių lietuvių išeivijos filosofų, tarptautiniu mastu pripažintam mokslininkui, LMA užsienio nariui prof. Algiui Mickūnui sukako 90 metų.

Prof. Algis Mickūnas už svarų indėlį į šiuolaikinės filosofijos, fenomenologijos, kosmologijos, hermeneutikos, semiotikos, politikos ir demokratijos teorijų mokslinius tyrimus, filosofinės antropologijos, Rytų ir Vakarų civilizacijų lyginamuosius tyrimus, didelius nuopelnus nepriklausomai Lietuvai, ypač ugdant šalies jaunąją kartą, už veiklą Mokslų akademijoje, jos Humanitarinių ir socialinių mokslų



Algis Mickūnas

skyriuje apdovanotas Lietuvos mokslų akademijos atminimo medaliu.

Lietuvos mokslų akademijos prezidentumas, Humanitarinių ir socialinių mokslų skyriaus nariai ir visa akademinė bendruomenė nuoširdžiai sveikina Jus, švenčiantį išskirtinį jubiliejų.

Esate laisvės žmogus: gimęs nepriklausomoje Lietuvos Respublikoje, rinkotės ginti laisvę, patekęs į Jungtines Amerikos Valstijas – savanorių kovėtės prieš Šiaurės Korėjos režimą. Mažai to, laisvas mąstymas ir atvira filosofinė diskusija ilgainiui tapo Jūsų pagrindine gyvenimo veikla. Todėl Jums puikiai dera Laisvės varpas, kurį savo simboliu atkūrus nepriklausomybę rinkosi ir Lietuvos mokslų akademija.

Esame dėkingi, kad skleidžiate šviesą ir tiesą pasaulio bei Lietuvos žmonėms, mylite juos ir nuolat teikiate įvairiausia, kokią tik galite, pagalbą. Jūsų nuopelnai nepriklausomai Lietuvai, jos humanitariniams mokslams ir ypač universitetams yra nepamatuojami. Jūsų asmenybės žavesys, veržli, gyvenimo džiaugsmu trykštanti energija su ugnele akyse, linksmas būdas, atvirumas ir mokėjimas rasti bendrą kalbą su kitais užburia ir įkvepia aplinkinius. Esate visada laukiamas Lietuvoje, visuose miestuose ir miesteliuose!

Lai Jums, mielas Profesoriau, viskas sekasi dar ilgai ir laimingai!

VINCUI BŪDAI – 75

Gruodžio 6 d. Lietuvos mokslų akademijos nariui profesoriui habilituotam daktarui Vincui Būdai sukako 75 metai.

Lietuvos mokslų akademijos prezidentumas akademiškai už svarų indėlį į biologijos mokslo plėtrą, vabzdžių, augalų, mikroorganizmų ir žinduolių cheminės ekologijos ir



Vincas Būda



Rimantas Barauskas

entomologijos mokslinius tyrimus, svarius nuopelnus biologijos mokslo istorijai, išskirtines kompetencijas ir jaunosios kartos ugdymą, aktyvią bei nuoširdžią veiklą Lietuvos mokslų akademijoje bei Biologijos, medicinos ir geomokslų skyriuje apdovanojo Lietuvos mokslų akademijos atminimo medaliu.

RIMANTUI BARAUSKUI – 70

Gruodžio 28 d. Lietuvos mokslų akademijos nariui profesoriui habilituotam daktarui Rimantui Barauskui sukako 70 metų.

Lietuvos mokslų akademijos prezidentumas ir Technikos mokslų skyrius nuoširdžiai sveikina Akademiką jubiliejaus proga.

Labai vertiname Jūsų mokslinę ir pedagoginę veiklą. Didžiuojamės Jūsų nuopelnais technologijos mokslų srityje. Žavimės Jūsų darbštumu, entuziazmu, aktyvia bei produktyvia veikla Lietuvos mokslų akademijos Technikos mokslų skyriuje. Linkime visokeriopos sėkmės, stiprios sveikatos, gražių ir kūrybingų dienų Jūsų tolesniame gyvenimo kelyje.

ŽYMIUS MOKSLININKUS PRISIMENANT

Hidrogeologijos ir inžinerinės geologijos studijų 60-metis

Lapkričio 29 d. Vilniaus universiteto (VU) Chemijos ir geomokslų fakulteto (ChGF) Geomokslų institute vyko VU ChGF, LMA Biologijos, medicinos ir geomokslų skyriaus ir Geologijos įmonių asociacijos (GJA) organizuotas renginys, skirtas VU Hidrogeologijos ir inžinerinės hidrogeologijos katedros įkūrimo Vilniaus universitete 60-mečiui ir Lietuvos hidrogeologijos mokslo pradininko akad. Vytauto Juodkazio 95-mečiui paminėti.

Įžangos žodį tarė VU ChGF akademinių reikalų prodekanė Tatjana Kochanė. Ji įteikė GJA valdybos pirmininkui Antanui Marcinoniui VU Rektoriaus padėkos raštą už indėlį užtikrinant Geologijos įmonių asociacijos ir VU Hidrogeologijos ir inžinerinės geologijos katedros glaudų bendradarbiavimą, organizuojant studentų rengimą bei įdarbinant jaunos specialistus UAB „Grotā“ įmonių grupėje.

Pranešime doc. dr. Gintaras Žaržojus apžvelgė katedros veiklos istoriją per pastaruosius dešimt metų. Pasidžiaugta studentų skaičiaus augimu, studijų tarptautiškumo vystymu. Per visą katedros veiklos laikotarpį buvo parengti 1 076 hidrogeologijos



Renginio dalyviai Vilniaus universiteto Chemijos ir geomokslų fakulteto Geomokslų instituto Didžiojoje auditorijoje.

ir inžinerinės geologijos specialistai. Nauja Geologijos studijų programa akredituota septyneriems metams. Palyginamojo MTEP vertinimo rezultatas – 3,5 balo. Per pastaruosius dešimt metų buvo apgintos dvi disertacijos iš hidrogeologijos srities. Katedros darbuotojai, vadovaujami akad. Robert Mokrik, sėkmingai dalyvavo

tarptautiniame projekte „Integruoti plutos pralaidumo tyrimai, pagrįsti aplinkos izotopų, inertinių dujų duomenimis ir sekiojo-giluminio požeminio vandens masės transporto modeliavimu Ignalinos atominės elektrinės apylinkėse (2016–2020)“ (*Integrated Studies of Crustal Permeability Based on Environmental Isotopes, Noble Gases*



Akad. Vytauto Juodkazio vardo auditorijos atidarymas. Kalba akad. Robert Mokrik.

Data and Shallow-Deep Groundwater Mass-Transport Modelling in the Surrounding Area of Ignalina Nuclear Power Plant, 2016–2020). Pastaraisiais metais didelis dėmesys skiriamas mokslinei materialinei bazei atnaujinti, plečiami ryšiai su socialiniais partneriais, glaudžiai bendradarbiaujama su Geologijos įmonių asociacija. Per tarptautinę Geologijos studijų programą kuriamas potencialas plėsti ryšius su užsienio šalių mokslininkais.

2023 m. lapkričio 1 d. akad.

V. Juodkaziui būtų sukakę 95 metai. Jo mokinys, diplomuotas hidrogeologas-inžinierius geologas, įmonės UAB „Grotā“ vadovas A. Marcinonis apžvelgė akad. V. Juodkazio nueitą kelią. Profesorius pagrindinį dėmesį skyrė požeminio vandens išteklių tyrimams. Jis suformavo modernias Lietuvos hidrogeologijos mokslo kryptis, pritraukdamas taikomosios hidrogeologijos gamybinių organizacijų Baltijos regione specialistus, diegė matematinius požeminio vandens išteklių vertinimo modelius, parengė 11 mokslo daktarų, parašė per 200 mokslinių straipsnių, 15 knygų ir vadovėlių, redagavo ir leido mokslo darbus. Jis buvo dviejų valstybinių mokslo premijų laureatas, Baltijos regiono hidrogeologinių žemėlapių vienas iš sudarytojų, įvairių mokslinių komitetų, tarybų, redakcinių kolegijų narys. Sukūrė darnią krašto hidrogeologinių tyrimų sistemą.

Akad. R. Mokrik, 75-mečio proga pristatydamas knygą „Žemės gelmių vandens keliais“, apibendrino savo 55-erių metų mokslinės ir akademinės veiklos rezultatus. Jo mokslinė veikla sietina su požeminio vandens spūdinų



vandeningų kompleksų sandaros evoliucijos, jų gamtinių išteklių ir izotopinės-cheminės sudėties tyrimais. Mokslinių tyrimų sąvade aptariama Baltijos sedimentacijos baseino požeminės hidrosferos kilmė, daug dėmesio skiriama požeminio vandens konversijos problematikai, nagrinėjami vandeningųjų sluoksnių cheminės sudėties termodinamikos, nuotėkio formavimosi dėsniniai ir paleohidrogeologiniai rekonstrukcijų klausimai. Remiantis chronologine tvarka, aprašomi autoriaus mokslinės-akademinės veiklos etapai. Bibliografijos sąrašė pateiktos monografijos, knygos, paskelbti žemėlapiai, vadovėliai, moksliniai straipsniai, pranešimų medžiaga ir neskelbti mokslo darbų rankraščiai. Apžvelgiama mokslinių projektų rengimo, organizacinio darbo chronologija, doktorantų disertacijų, magistrų, bachelorių baigiamųjų darbų vadovo veikla.

Po pranešimų vyko Lietuvos hidrogeologijos mokyklos kūrėjo akad. Vytauto Juodkazio vardo

Jeigu turi dėl ko gyventi, visuomet žinosi ir kaip gyventi.
Profesoriaus moto

Profesoriui Vytautui Juodkaziui būtų 95-eri

Mintys apie jo indėlio svarbą į hidrogeologijos mokslą ir praktiką



Antanas Marcinonis apžvelgė akad. Vytauto Juodkazio nueitą kelią.

auditorijos atidarymas. Prisiminimais apie profesorių pasidalijo jo artimieji, buvę kolegos ir mokiniai. •

Akad. Jūratė Kriaučiūnienė, dr. Jadvyga Olechnovičienė, Biologijos, medicinos ir geomokslų skyriaus vyriaus. koordinatore

ATMINIMUI

Akademikas Kazimieras Ragulskis

1926 10 15 – 2023 12 24

2023 m. gruodžio 24 d., eidamas 98-uosius metus, mirė inžinierius mechanikas, precizinės vibromechanikos ir vibrotechnikos mokslinės mokyklos, pelniusios pasaulinį pripažinimą, įkūrėjas, technologijos mokslų habilituotas daktaras, Lietuvos

mokslų akademijos narys emeritas, profesorius Kazimieras Ragulskis.

Akademikas K. Ragulskis gimė 1926 m. spalio 15 d. Klovainiuose (Pakruojo r.). 1951 m. baigė Kauno politechnikos institutą (KPI). 1954–1963 m. dirbo LSSR mokslų akademijos

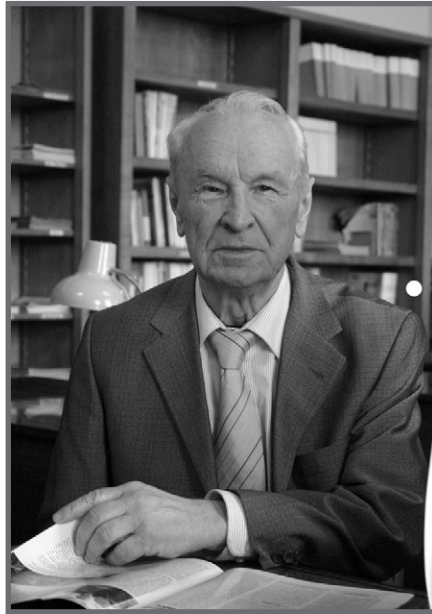
Energetikos ir elektrotechnikos institute, 1963–2001 m. dėstė KPI (nuo 1990 m. Kauno technologijos universitetas); profesorius (1967). 1963–1993 m. prie Kauno technologijos instituto (buvusio KPI) įsteigtos mašinų gamybos technologijos katedros >>>

žinybinės „Vibrotechnikos ir kovos su triukšmu laboratorijos“ vedėjas. Laboratoriją reorganizavus į mokslinio tyrimo sektorių „Vibrotechnika“, tapo jo moksliniu vadovu.

K. Ragulskis sukūrė naują mokslinę sritį – precizinę vibromechaniką ir vibrotechniką. Taip pat sukūrė naujus ir išvystė žinomus netiesinių dinaminųjų sistemų efektus bei savybes, suformavo tos srities atskirų krypčių mokslinius pagrindus, atrado principus naujoms sistemoms sudaryti, kuriuos su savo mokiniais išvystė iki taikomųjų mokslo rezultatų inžinerinei praktikai.

Profesorius yra 28 monografijų, daugiau kaip 700 mokslinių straipsnių autorius bei bendraautoris, 160 leidinių redaktorius. Skaičiuojama, kad mokslininkas per maždaug 42 metus vienas ar su bendraautoriais užpatentavo apie 1 750 išradimų, vidutiniškai daugiau nei keturiasdešimt vieną išradimą per metus.

Remiantis akademiko moksline teorija, sukurtos originalios precizinės sistemos, radusios efektyvų panaudojimą mašinų ir prietaisų pramonėje,



aviacijoje ir kosminėje technikoje, išrasti originalūs vibraciniai varikliai, stabilizatoriai, dozatoriai, separatoriai ir jų pagrindu sukurtos naujais principais veikiančios sistemos, mechanizmai, mašinos, robotai ir technologijos.

Profesorius buvo mokslinių darbų „Vibrotechnika“

(69 leidiniai rusų k.), tarptautinių žurnalų „Vibration Engineering“ (16 numerių, anglų k.), „Journal of Vibroengineering“ (8 numeriai, anglų k.) ir „Journal of Measurements in Engineering“ (4 numeriai, anglų k.) vyriausiasis redaktorius.

Nenuostabu, kad Akademikas už savo išradimus, įžymius mokslo pasiekimus bei inovacijų sukūrimą yra gavęs apie 100 įvairių premijų bei apdovanojimų: LSSR valstybinė premija (1967, 1976, 1986); SSRS akademiko Sergejaus Vavilovo premija (1974, 1978, 1980, 1982); Kazimiero Semenavičiaus premija (1995); Lietuvos mokslų akademijos atminimo medalis (2020); Gedimino ordino Karininko kryžius (2022) ir kt.

Profesorių mylėjo ir gerbė Jo mokiniai, kolegos mokslininkai, studentai ir bendradarbiai. Šviesus akademiko Kazimiero Ragulskio atminimas ilgai išliks buvusių kolegų atmintyje, Jo darbuose, LMA ir KTU istorijos puslapiuose. •

Lietuvos mokslų akademijos bendruomenė

Akademikas Algimantas Fedaravičius

1946 04 25 – 2024 01 06

2024 m. sausio 6 d., eidamas 78-uosius metus, mirė inžinierius elektromechanikas, technologijos mokslų habilituotas daktaras, Lietuvos mokslų akademijos narys emeritas, profesorius Algimantas Fedaravičius.

A. Fedaravičius gimė 1946 m. balandžio 25 d. Kaune. 1975 m. baigė Kauno politechnikos institutą (KPI, nuo 1990 m. Kauno technologijos universitetas – KTU). 1979 m. apgynė technikos mokslų kandidato, 1988 m. – technikos mokslų daktaro disertaciją. 1991 m. Kauno technologijos universitete jam suteiktas profesoriaus pedagoginis laipsnis. 1968–1980 m. dirbo KPI mokslo centro „Vibrotechnika“ vyresniuoju mokslo darbuotoju, vėliau, iki 1991 m., – Vibromechanizmų laboratorijos vedėju, 2000 m. – Gynybos technologijų instituto direktoriumi,

tuo pačiu metu buvo KTU Mechanikos ir mechatronikos fakulteto dekanu.

Profesoriaus mokslinių tyrimų rezultatai išpūdingi: jis vadovavo 125 moksliniams tiriamiesiems darbams, programoms ir projektams. Sukurta įranga buvo praktiškai panaudota aviarinei situacijai likviduoti Klaipėdos jūrų uoste; ištirta ir praktiškai Lietuvos ir užsienio gynybos institucijose įdiegta serija lazerinių šaulių treniruoklių, leidžiančių realiai imituoti naudojamų šaulių ginklų pavienių šūvių ir šūvių serijų režimus, kovines situacijas bei visus Lietuvos kariuomenės vado aprobuotus šaulių rengimo pratimus; sukurta ir praktiškai įdiegta pusiau natūralaus šaudymo iš artilerinių sistemų treniruočių įranga; sukurtas sklandytuvo LAK-17B skaitinis modelis, pritaikytas sklandytuvo kritiniams režimams tirti, leidžiantis įvertinti atskirų sistemų

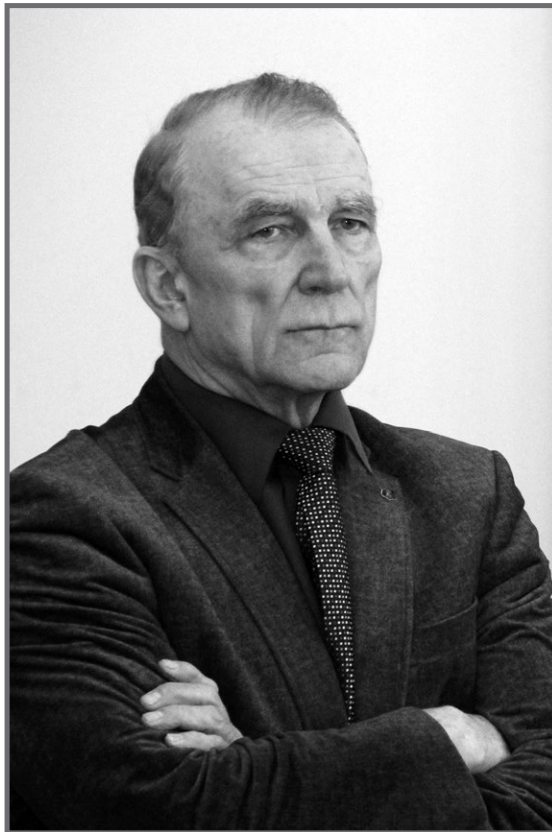
elementų parametrų kitimo įtaką bendram sistemos veikimui ir sudaryta metodika, pritaikyta praktiškai sklandytuvą sertifikuojant; naudojant teorinių ir eksperimentinių tyrimų bei kompiuterinio modeliavimo metodiką, sukurta raketinių taikinių artimojo ir vidutinio nuotolio oro gynybos sistemoms teorinė ir inžinerinio konstravimo bazė; remiantis tyrimais, sukurti raketiniai taikiniai įdiegti Lietuvos kariuomenės Karinių oro pajėgų Oro gynybos batalione ir sėkmingai panaudoti daugelyje oro gynybos pratybų.

Akad. A. Fedaravičius paskelbė 273 publikacijas, 4 monografijas, su bendraautoriais parengė 6 studijų vadovėlius ir mokomąsias knygas aukštosios mokyklos. Jis yra 128 išradimų ir patentų autorius ir bendraautoris (iš jų 8 patentai JAV, Didžiojoje Britanijoje, Vokietijoje, Prancūzijoje),

dvylikai sukurtų ir įdiegtų Lietuvos bei užsienio gynybos struktūrose įrenginių suteikti NATO NSN kodai ir jie įtraukti į NATO Logistikos katalogą.

Sukurtos įrangos pagrindu įsteigti šaulių mokymo centrai: Didžiojo Lietuvos etmono Jonušo Radvilos mokomajame pulke, Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijoje, Lietuvos ir Latvijos teisingumo ministerijose, Valstybės sienos apsaugos tarnybos pasieniečių mokykloje, Lietuvos šaulių sąjungos mokymo centruose Tauragėje ir Šiauliuose, Generolo Povilo Plechavičiaus kadetų licėjuje; minosvaidžių treniruočių įranga įdiegta Divizijos generolo Stasio Raštikio Lietuvos kariuomenės mokykloje; mokomasis raketinis kompleksas RT-400 įdiegtas Karinių oro pajėgų Oro gynybos batalione ir panaudotas NATO oro gynybos pratybose „Amber Arrow“. Jam dalyvaujant 2006 m. inicijuotas ir parengtas projektas dėl Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymo Nr. X-852 papildymo.

Akademiko veikla įvertinta daugeliu apdovanojimų, iš kurių ypač paminėtini: Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos (WIPO) aukso medalis (1985); Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos medalis civiliams „Už nuopelnus“ (2016); Lietuvos kariuomenės Karinių oro pajėgų vado padėka už bendradarbiavimą kuriant ir įdiegiant naujus inžinerinius sprendimus,



padedančius tobulinti Lietuvos kariuomenės Karinių oro pajėgų oro gynybos pasirengimą. (2019); Lietuvos kariuomenės Karinių oro pajėgų vado padėka už techninį aprūpinimą ir dalyvavimą NATO oro gynybos pratybose „Tobruų Legacy 2020“; Lietuvos Didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino Karininko kryžius (2022).

Šviesus Akademiko Algimanto Fedaravičiaus atminimas ilgai išliks buvusių kolegų atmintyje. Jo darbuose, Lietuvos mokslų akademijos ir Kauno technologijos universiteto istorijos puslapiuose. •

Lietuvos mokslų akademijos bendruomenė

Redakcinė taryba: Jūras Banys (pirmininkas), Andrius Bernotas, Zenonas Dabkevičius, Gintautas Dzemyda, Limas Kupčinskas, Rolandas Maskoliūnas, Vytautas Nekrošius, Rimvydas Petrauskas, Vidmantas Stanys, Raimundas Šiaučiūnas, Leonas Valkūnas.

Numerį rengė: Aurika Bagdonavičienė, Evelina Baronienė, Inga Berulienė, Miglė Datkūnaitė, Aldona Daučiūnienė, Reda Daukšienė, Diana Lekevičienė, Lyda Milošienė, Jadvyga Olechnovičienė, Valerija Paškauskienė, Ieva Plikusienė.

Kalbos redaktorė Sandra Tamulionienė, nuotraukos Virginijos Valuckienės, apipavidalino Miglė Datkūnaitė.